

Premiepensionen

Pensionsspararna och pensionärerna 2015

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2015
Analysavdelningen 2016-04-27
Bengt Norrby
bengt.norrby@pensionsmyndigheten.se

Sammanfattning

För pensionsspararna och pensionärerna blev 2015 åter ett bra år med god värdeutveckling för både pensionssparare och pensionärer. Framförallt pensionärer med traditionell försäkring hade en god värdeutveckling genom en hög återbäringsränta under året.

Den genomsnittliga pensionsspararen är 42 år och har därmed tjänat in till premiepensionen under i stort sett hela arbetslivet. En prognos¹ för den genomsnittliga pensionsspararen ger att premiepensionen blir ungefär 2 700 kronor i månaden vid 65 års ålder. Vi den alternativa pensionsåldern blir premiepensionen 3 400 kronor i månaden. Pensionen är då uttryckt i 2015 års lönenivå.

7,0 miljoner individer och 860 miljarder kronor i förvaltad kapital

Vid årets slut omfattade premiepensionssystemet 7,0 miljoner individer, varav 5,7 miljoner pensionssparare och 1,3 miljoner pensionärer.

Totalt förvaltad kapital uppgick 860 miljarder kronor varav 839 miljarder kronor i fondförsäkring och 21 miljarder kronor i traditionell försäkring.

37 miljarder kronor i nya pensionsrätter placerades under året och 6,0 miljarder kronor betalades ut i premiepensioner.

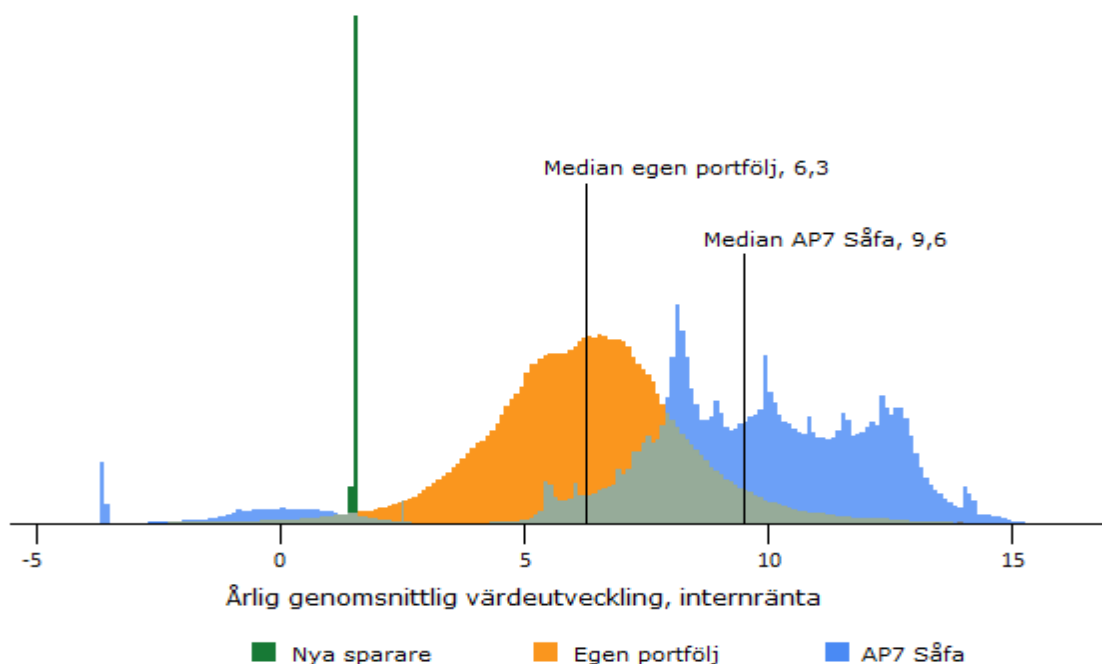
Värdeutveckling i fondrörelsen

Värdeutveckling i fondrörelsen blev under 2015 6,4 procent (tidsviktad). Drygt 80 procent av kapitalet i fondrörelsen är placerat i aktier och uttryckt i kronor var värdeutvecklingen 49,1 miljarder kronor.

Pensionsspararnas värdeutveckling sedan start blev 6,4 procent

Den årliga värdeutvecklingen beräknad från start, dvs. från det att pensionsspararna kommer in i premiepensionssystemet, var 6,4 procent (kapitalviktad). 98 procent av spararna med inträdesår 1995-2014 har haft en nominellt positiv värdeutveckling (kapitalviktad).

¹ Prognos gjord med Pensionsmyndighetens typfallsmodell.

Bilden visar värdeutvecklingen i procent för alla pensionssparare med inträdesår 1995 – 2014 uppdelat på pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa, egen portfölj och nya pensionssparare. I det grå området överlappar pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa varandra.

Pensionärer med fondförsäkring hade en värdeutveckling på 7,0 procent under 2015
Avkastningen på pensionärernas fondsparande var 7,0 procent under 2015. Sedan start har pensionärer med fondförsäkring haft en värdeutveckling på 5,8 procent (kapitalvägt).

Pensionärer med traditionell försäkring hade en värdeutveckling på 13,7 procent under 2015

Avkastningen för pensionärerna med traditionell förvaltning var 13,7 procent under 2015 och 5,2 procent sedan start (kapitalvägt). Den högre värdeutvecklingen i traditionell försäkring under 2015 jämfört med fondförsäkring beror på hög återbäringsränta under 2015 som i genomsnitt var 12,7 procent under 2015. Under perioden 2001–2014 har värdeutvecklingen i genomsnitt varit 4,3 procent.

Värdeutvecklingen på tillgångarna i den traditionella försäkringen var -0,54 procent under 2015.

136 600 kronor i genomsnittlig kontobehållning för pensionsspararna

Genomsnittlig kontobehållning för pensionsspararna var 136 600 kronor. En ökning med 14 000 kronor från föregående år. För pensionssparare med egen portfölj var kontobehållningen 184 900 kronor och för pensionssparare med innehav i AP7 Såfa, 85 300 kronor.

48 procent av pensionsspararna har sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa och deras fondkapital motsvarar 30 procent av det totala fondkapitalet i premiepensionssystemet.

76 900 kronor i genomsnittlig kontobehållning för pensionärerna

För pensionärerna var genomsnittlig kontobehållning 76 900 kronor. Behållningen har därmed ökat med 11 000 kronor sedan 2014. En bidragande orsak till ökningen är infasningen av det nya pensionssystemet.

80 procent av pensionärerna har fondförsäkring och av dessa har 65 procent en egen portfölj och 35 procent har placerat kapitalet i AP7 Såfa. 20 procent av alla pensionärer har sina pensionsmedel placerade i traditionell försäkring.

410 kronor i månaden i premiepension

Pensionärer kan välja att ta ut hela eller delar av pensionen från och med 61 års ålder. Nästan alla, drygt 98,6 procent, väljer att ta ut hel premiepension. Under 2015 uppgick pensionsutbetalningarna till dem som tar ut hel pension i genomsnitt till 410 kronor i månaden. Den högsta utbetalningen i premiepensionen under 2015 var 4 374 kronor i månaden.

Skärpta villkor i rabattmodellen

Fondförvaltare som har fonder anslutna till premiepensionssystemet har tecknat i ett avtal med Pensionsmyndigheten. I avtalet anges att fondbolagen skall lämna rabatt på fondavgiften. I januari 2015 infördes skärpta villkor i rabattmodellen. De nya villkoren medför bl.a. att rabatten för vissa nivåer på fondavgiften kan uppgå till 100 procent. Maximal fondavgift för aktiefonder blir genom de nya villkoren 0,89 procent. Förvaltningsavgifterna uppgick i slutet av året till i genomsnitt 0,31 procent för eget valda portföljer och till 0,12 procent för AP7 Såfa.

Pensionsmyndigheten verkar för att sänka förvaltningsavgifterna för pensionsspararna. Kravet på rabatt ger i genomsnitt 0,3-0,5 procentenheter lägre avgifter. Det gör att premiepensionen blir 10-15 procent högre.

Administrativa avgiften i genomsnitt 85 kronor

Den administrativa avgiften till Pensionsmyndigheten för 2015 var 0,13 procent med ett tak på 120 kronor. Beräknad på samtliga individer i premiepensionssystemet blev den genomsnittliga avgiften 85 kronor vilket motsvarar 0,07 procent. 2014 var det genomsnittliga avgiftsuttaget 83 kronor. Totalt uppgick avgiftsuttaget till 586,4 (559,2) miljoner. Den administrativa avgiften ökade därmed med 4,9 procent under 2015.

Antalet fondbyten på samma nivå som föregående år

Under 2015 genomfördes 824 695 fondbyten, en marginell minskning med 8 069 fondbyten jämfört med 2014. Antal pensionssparare och pensionärer som gjorde fondbyten var drygt 383 000 vilket motsvarar 5,5 procent av alla individer inom premiepensionen.

Stor ökning av antalet fondbyten via fondbytesblankett

Sedan 2013 har antalet fondbyten ökat med närmare 2 000 procent. 2013 gjordes 6 282 fondbyten via blankett och 2015 gjordes 131 808 fondbyten.

Hållbara investeringar ökar kraftigt

Andel kapital i fondförsäkring som uppfyller SWESIF:s² krav på hållbara investeringar ökade kraftigt under 2015. Andelen kapital går från 43 procent 2014 till 57 procent 2015. I första hand beror ökningen på att ett stort antal fonder med mycket kapital uppfyller SWESIF:s krav på hållbara investeringar.

² SWESIF, Sveriges forum för hållbara investeringar

Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2015

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Inledning	7
2 Premiepensionssystemet i siffror	8
2.1 Flöden i premiepensionssystemet	8
2.2 Utvecklingen på de finansiella marknaderna.....	11
2.3 Värdeutvecklingen i premiepensionssystemet.....	12
Pensionsspararna	19
3 Behållning och fördelning av kapitalet	19
4 Värdeutvecklingen för pensionsspararna	24
4.1 Värdeutveckling för pensionsspararna under 2015	24
4.2 Värdeutveckling för pensionsspararna sedan start	26
Ingen skillnad mellan kvinnor och mäns värdeutveckling sedan start.....	26
4.3 Förvaltningstjänster	35
5 Val av portfölj	38
5.1 De mest valda fonderna	38
5.2 Tillgångsallokering	40
5.3 Pensionsspararnas aktivitet.....	43
5.4 Avgifter och rabatter	45
Pensionärerna	50
6 Behållning och fördelning av kapitalet	50
6.1 Pensionärernas behållning	50
7 Värdeutveckling för pensionärerna år 2015	53
7.1 Värdeutvecklingen för pensionärerna under 2015	53
7.2 Värdeutveckling sedan start för pensionärerna	55
8 Pensionärernas aktivitet	57
8.1 Andel med egen portfölj respektive AP7 Såfa	57
8.2 Antal fondbyten efter inträdesåret	57
9 Pensionsuttagen	58
9.2 SL-pensionärer?	61
Bilaga 1 Beskrivning av data	63
Bilaga 2 Avkastningsmått	64

1 Inledning

Premiepensionssystemet är den fonderade delen av det allmänna ålderspensionssystemet. Vid årsskiftet 2015/2016 omfattade premiepensionssystemet 7,0 miljoner personer. Den fonderade delen av pensionssystemet innebär en viss riskspridning i förhållande till de risker som finns i inkomstpensionen, den innebär också – i förväntan – en något högre allmän pension.

Priset för denna förväntade högre avkastning är en högre risk i premiepensionen som sådan, jämfört med t.ex. risken i inkomstpensionssystemet. Med risk menar vi variation i pensionens värde. Vidare ger premiepensionen en möjlighet för pensionssparare och pensionärer att anpassa risken i den allmänna pensionen utifrån sin egen ekonomiska situation och värderingar.

Rapporten ger en sammanfattande beskrivning av läget för pensionsspararna och pensionärerna vid slutet av 2015. Syftet med rapporten är att följa utvecklingen av premiepensionen samt pensionsspararnas och pensionärernas investeringsbeteende över tid. Rapportens fokus är dock på det senaste året.

Rapporten baseras i huvudsak på alla individer som omfattas av premiepensionssystemet. Avsnittet som beskriver värdutvecklingen under 2015 är baserad på ett urval om drygt 230 000 individer, varav 186 000 är pensionssparare och 37 000 är pensionärer. Urvalet motsvarar 3 procent av alla personer i premiepensionssystemet. I bilaga 1 finns en närmare beskrivning av urvalet och data som ligger till grund för rapporten.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december 2015 som presenteras. Uppgifter som anges inom parentes avser motsvarande uppgifter för år 2014.

Rapporten presenterar i första hand statistik som rör premiepensionen vid årsskiftet 2015/16. Läsare som vill göra en prognos över sin egen pension rekommenderas att gå in på MinPension.se.

Med hjälp av Pensionsmyndighetens Typfallsmodell är det möjligt att göra prognoser för olika *typfall* på individnivå.

För prognoser som rör hela pensionssystemet finns Pensionsmyndighetens Pensionsmodellen. Med hjälp av Pensionsmodellen är det möjligt att göra långsiktiga simuleringar för hela pensionssystemet.

Modellerna finns att ladda ner här:

<http://www.pensionsmyndigheten.se/Typfallsmodellen.html>

<http://www.pensionsmyndigheten.se/Pensionsmodellen.html>

2 Premiepensionssystemet i siffror

7,0 miljoner personer i premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet omfattade vid årsskiftet 7 032 017 personer fördelade på 5 718 255 pensionssparare och 1 313 762 pensionärer. Under 2015 tillkom 183 295 nya pensionssparare med inträdesår 2014.

När det nya pensionssystemet är helt infasat kommer det att omfatta drygt 7 miljoner pensionssparare och pensionärer. Framförallt kommer antalet pensionärer att öka allteftersom det nya pensionssystemet fasas in.

Totalt är det något fler män som omfattas av systemet, 51 procent män jämfört med 49 procent kvinnor. Samma fördelning mellan könen gäller även för personer i sparandefasen. Bland pensionärerna är fördelningen mellan könen den omvända, 51 procent kvinnor och 49 procent män. Det speglar könsfördelningen i den yrkesaktiva delen av befolkningen. Att kvinnornas andel är något högre bland pensionärerna är en följd av att kvinnor lever längre.

859,5 miljarder kronor i premiepensionssystemet

Vid slutet av 2015 uppgick det totala förvaltade kapitalet inom premiepensionssystemet till 859,5 (778,1) miljarder kronor.

838,7 miljarder kronor i fondförsäkring

838,7 miljarder kronor förvaltades inom fondförsäkring varav 693,5 miljarder kronor tillhörde pensionsspararna och 65,4 miljarder kronor tillhörde pensionärerna. Förvaltningen i fondförsäkring motsvarar 98 procent av de totala tillgångarna.

20,8 miljarder kronor i traditionell försäkring

Värdet på de totala tillgångarna i den traditionella försäkringen uppgick vid utgången av 2015 till 20,8 (18,1) miljarder kronor. Endast pensionärer har möjlighet att placera sina pensionsmedel i den traditionella försäkringen.

2.1 Flöden i premiepensionssystemet

183 295 nya pensionssparare

Antalet nya sparare med inträdesår 2014 uppgick till 183 295 (175 907) fördelat på 87 593 kvinnor och 95 702 män se tabell 2.1. Yngst bland de nya pensionsspararna var en person född 2010 och var därmed 4 år när pensionsrätterna tjänades in 2014. De äldsta nya spararna var födda 1938 och är den äldsta årskull som kan tjäna in pensionsrätter till premiepension. Från intjänandeåret 2014 fram till december 2015 förvaltades pengarna i tillfällig förvaltning av Riksgälden. När Skatteverket har fastställt taxeringen för aktuellt inkomstår, överförs pengarna från den tillfälliga förvaltningen hos Riksgälden till konton på Pensionsmyndigheten. Detta sker vanligtvis omkring den 10 december varje år. För år 2014 uppgick den genomsnittliga pensionsrätten till 1 750 kronor. Av tabell 2.1 framgår även att männen hade högre pensionsrätter jämfört med kvinnorna.

Tabell 2.1

Andel nya pensionssparare, pensionsrätter efter kön och ålder

Nya sparare	Antal	Pensionsrätt	Ålder
Alla	183 295	1 750	25 år 8 mån
Kvinnor	87 593	1 530	25 år 1 mån
Män	95 702	1 960	26 år 1 mån

Flest kvinnor i den yngsta åldersgruppen

I den yngsta åldersgruppen är andelen kvinnor störst. Kvinnornas andel uppgår till 53 procent kvinnor och männens andel 47 procent. I de äldre åldersgrupperna är däremot männens andel större än kvinnornas. Störst skillnad i pensionsrätter är det i åldersgruppen 30-39 år. Männens genomsnittliga pensionsrätt i den gruppen är 2 950 kronor jämfört med kvinnornas 2 070 kronor, en skillnad på 880 kronor.

Tabell 2.2

Andel nya pensionssparare grupperade i åldersgrupper, andel i procent, pensionsrätter

Ålder	Andel		Pensionsrätter		Skillnad i procent Kvinnor/Män
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
0-19 år	53	47	820	820	0,00
20-29 år	46	54	1 620	1 890	-0,14
30-39 år	46	54	2 070	2 950	-0,30
40-49	44	56	2 070	2 840	-0,27
Över 50 år	43	57	1 810	2 410	-0,25

36,7 miljarder kronor i nya pensionsrätter

Tabell 2.3 visar antalet nytillkomna pensionssparare från 1995 och framåt samt totala antalet individer som omfattas av premiepensionssystemet. Tabell 2.3 visar även det årliga inflödet av kapital i form av pensionsrätter inklusive ränta från den tillfälliga förvaltningen. I december 2015 placerades 36,7 (35,6) miljarder kronor i de olika alternativen av förvaltning inom premiepensionssystemet varav 34,8 miljarder tillföll pensionsspararna och 1,8 miljarder tillföll pensionärerna. Av pensionärernas nya pensionsrätter placerades 1,6 miljarder i fondförsäkring och 323 miljoner kronor i traditionell försäkring.

Tabell 2.3

Antal pensionssparare och pensionsrätter i premiepensionssystemet, 1995 – 2015

Inträdesår	Nya sparare	Pensionssparare och pensionärer, tusental	Pensionsrätter, inflöde, mdkr	Marknadsvärde, mdkr
1 995	3 953 509	3 950	13,7	
1 996	170 997	4 000	13,9	
1 997	146 169	4 000	14,0	
1 998	159 014	4 000	14,4	
1 999	497 224	4 400	18,4	56
2 000	198 517	4 400	19,8	53
2 001	151 118	4 900	20,9	65
2 002	136 932	5 100	22,2	59
2 003	118 733	5 200	23,2	94
2 004	112 750	5 300	24,1	125
2 005	131 692	5 400	25,2	193
2 006	163 834	5 600	27,0	268
2 007	182 595	5 800	28,6	310
2 008	178 604	6 000	29,7	233
2 009	129 499	6 100	30,1	343
2 010	172 974	6 300	31,8	414
2 011	193 515	6 400	32,9	402
2 012	175 336	6 600	34,8	482
2 013	175 593	6 700	35,6	615
2 014	183 295	6 900	36,7	777
2 015		7 032		860

Anmärkning: 1 december 2016 kommer de nya spararna med inträdesår 2015 att få sina pensionsrätter överförda till Pensionsmyndigheten.

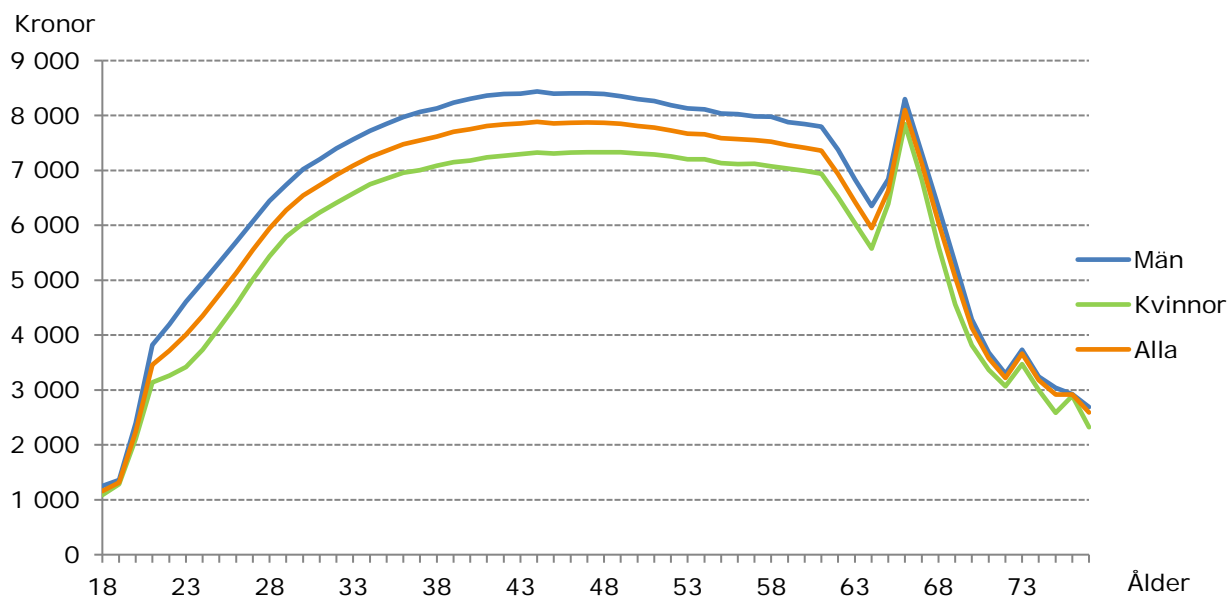
Diagram 2.1 visar premiepensionsrätter som tjänades in under 2014 fördelat efter ålder och kön. Pensionsrätterna stiger fram till drygt 40 års ålder, därefter börjar intjänandet minska. Den kraftiga minskningen i intjänade pensionsrätter efter 60 års ålder beror på infasningen av pensionssystemet. De som berörs av infasningen är personer födda mellan 1938 och 1953.

Kvinnor har i genomsnitt 16 procent lägre pensionsrätter än männen och det är i första hand en konsekvens av att kvinnor till större del än männen arbetar deltid i förvärvslivet. I diagrammet kan man se att skillnaden i intjänandet mellan män och kvinnor uppstår under den tidiga delen av arbetslivet. Vid 25 års ålder skiljer det 25 procent i intjänande pensionsrätter mellan kvinnor och män. Vid 45 är skillnaden 15 procent och vid 60 är den 12 procent. Skillnaden minskar alltså något med stigande ålder.

Vid 65 kan man notera tydlig topp i intjänandet. Det beror på att pensionsrätter som är intjänade efter 65 års ålder tillförs det nya systemet i sin helhet. En bidragande orsak till toppen kan även vara att de som väljer att arbeta och tjäna in nya pensionsrätter efter 65 är personer med förhållandevis hög lön.

Diagram 2.1

Genomsnittliga premiepensionsrätter intjänade under 2014 efter ålder fördelat på män och kvinnor

3,8 miljarder kronor i återförda rabatter

I april återfördes 3 810 miljoner kronor till pensionsspararnas konton. Pengarna är rabatter på fondavgifterna för år 2014. Rabatterna innebär inga nya pengar utan är fondavgifter som har minskat värdeutvecklingen (avkastningen) på inbetalda pensionsrätter som är placerade i fonder. Rabatterna för 2015 uppgår preliminärt till 4 219 miljoner och pengarna kommer att föras över pensionsspararnas konton i april 2016.

6,0 miljarder kronor i pensionsutbetalningar

Under 2015 betalades 6,0 miljarder kronor ut i premiepension till 1 314 226 pensionärer. 4,9 miljarder kronor betalades ut till pensionärer med fondförsäkring och 1,1 miljarder till pensionärer med traditionell försäkring. Utbetalningarna ökade därmed med 29 procent jämfört med 2014 medan antalet pensionärer ökade med 8,0 procent. Den genomsnittliga utbetalningen i premiepension under 2015 var 380 kronor i månaden

År 2001 gjordes de första pensionsutbetalningarna i premiepensionen på sammanlagt 400 000 kronor. Pengarna som betalas ut kommer att öka allteftersom premiepensionssystemet fñas in. De flesta pensionärer, 80 procent har sina pensionsmedel placerade i fondförsäkring.

2.2 Utvecklingen på de finansiella marknaderna

Positiv utveckling på aktiemarknaderna under 2015

Utvecklingen på världens viktigaste aktiemarknader var blandad under 2015. Det globala indexet, MSCI World Index som representerar 23 utvecklade länder slutade på -0,32 procent uttryckt i dollar. Uttryckt i svenska kronor blev uppgången i MSCI World Index 7 procent till följd av att dollarn stärktes mot den svenska kronan. Dollarns värde gentemot den svenska kronan ökade med knappt 7 procent.

Pensionsmyndighetens fondindex bygger numera på värdeutvecklingen i de fonder som finns på Pensionsmyndighetens fondtorg. Bäst värdeutveckling under 2015 var det i kategorin Sverige småbolag med en värdeutveckling på 33,7 procent följt av Europa/Euroland småbolag med plus 21,8 procent.

Andra viktiga kategorier var Kina med en uppgång på 4,3 procent och Nordamerika och USA med +9,9 procent.

Sämst värdeutveckling ibland fondtypen aktiefonder var det i kategorierna Nya marknader med en nedgång på minus 6,8 procent och Latinamerika som slutade på minus 23,1 procent.

På räntemarknaderna föll långräntorna under det första kvartalet för att därefter stiga. Långräntorna slutade svagt uppåt sett över hela året. För pensionssparare som har valt att placera pengar i svenska räntefonder medförde ränteförändringarna en svag positiv värdeutveckling. Bäst utvecklades kategorin Svensk realränta med en uppgång på 1,7 procent. Utländska räntefonder utvecklades överlag negativt. Här bidrog en liten försvagning av euron gentemot svenska kronan till den negativa utvecklingen.

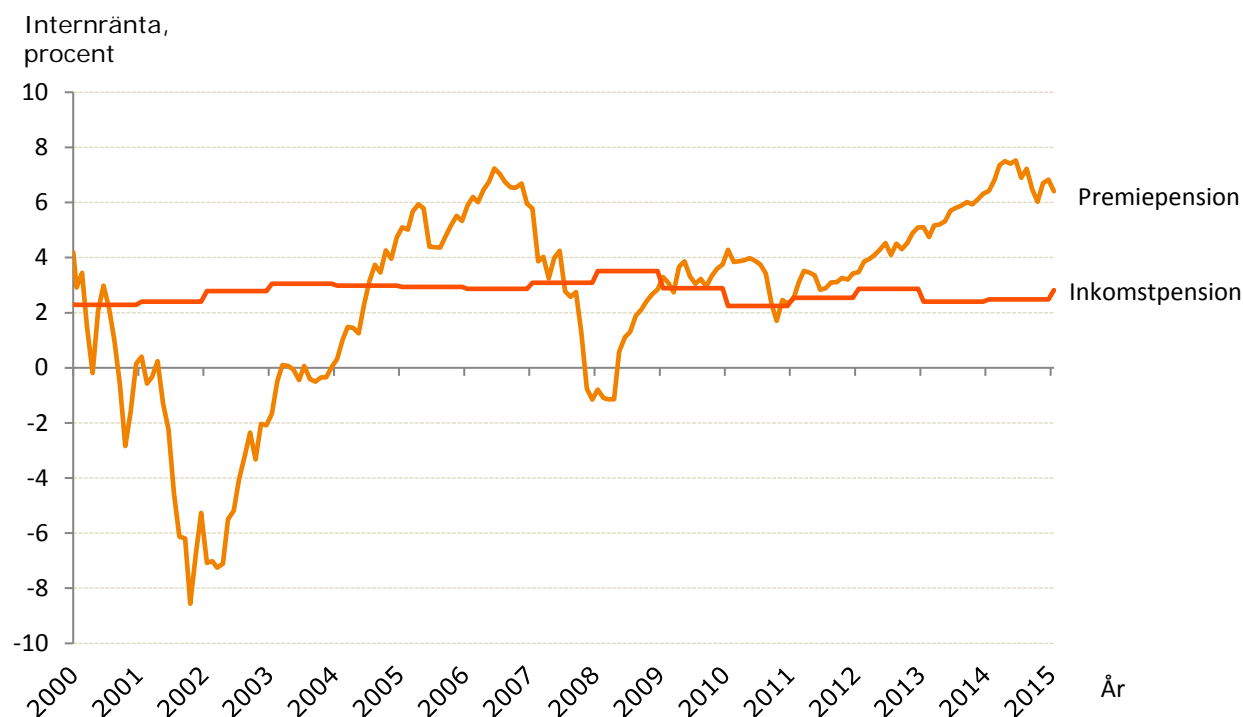
2.3 Värdeutvecklingen i premiepensionssystemet

Värdeutvecklingen i premiepensionssystemet sedan start 6,4 procent

Sedan startåret 1995 då de första pengarna betalades in till premiepensionssystemet har den nominellt årlig värdeutvecklingen varit 6,4 procent. Den reala värdeutvecklingen har varit 5,2 procent. I diagram 2.2 visas värdeutvecklingen för hela fondrörelsen i premiepensionen för perioden 2000-12-13 till 2015-12-31. I diagrammet visas även vilken värdeutveckling kapitalet i premiepensionen skulle ha haft om det hade haft samma värdeutveckling som inkomstpensionen. I båda fallen används måttet kapitalviktad värdeutveckling. Värdeutvecklingen i inkomstpensionen beräknas med inkomstindex eller balansindex. För närvarande används balansindex eftersom inkomstpensionen befinner sig i en period av balansering.

Efter flera år med god värdeutveckling för premiepensionen nåddes den högsta årliga värdeutvecklingen i mars sedan starten av premiepensionen år 2000. Den årliga värdeutvecklingen nådde då 7,5 procent. Den tidigare högsta nivån var i maj 2007 med en årlig värdeutveckling på 7,2 procent. Uppgången kom dock av sig och vid utgången av 2015 hade värdeutvecklingen fallit tillbaka med 1,1 procentenheter till 6,4 procent.

Diagram 2.2
Värdeutveckling i premiepensionssystemet sedan start, nominellt

Avkastningen i fondrörelsen³ blev 6,4 procent under 2015

Uppgången på aktiemarknaderna både i Sverige och i stora delar av den övriga världen påverkade värdeutveckling i premiepensionssystemet positivt och den genomsnittliga avkastningen i Pensionsmyndighetens fondrörelse slutade på plus 6,4 procent. Uppgången i fondrörelsen som helhet under 2015 medförde att den genomsnittliga årliga tidsviktade avkastningen sedan start⁴ nominellt blev 3,9 procent.

Avkastningen i Sjunde AP-fonden blev 6,2 procent

Av totalt förvaltad kapital inom fondförsäkring är 32,5 procent placerat i AP7 Såfa, vilket motsvarade 272,4 miljarder kronor i slutet av 2015. Andel kapital i AP7 Såfa är därmed oförändrat sedan föregående år. AP7 Såfa är en fondportfölj som är sammansatt av de två fonderna AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond och förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Diagram 2.3 visar att värdeutvecklingen på i hela fondrörelsen, fondtorget och Sjunde AP-fonden. Fondtorget och Sjunde AP-fonden utvecklades tämligen likartat fram till 2011. Perioden därefter har utvecklingen i AP7 Såfa överstigit utvecklingen på fondtorget. Under 2015 hade AP7 Såfa en värdeutveckling på 6,2 procent jämfört med 6,5 procent för den genomsnittliga avkastningen på fondtorget. Värdeutvecklingen för hela fondrörelsen där både fonderna på fondtorget och Sjunde AP-fondens förvaltning ingår blev 6,4 procent.

³ Måttet som används är tidsviktad avkastning. (Den tidsviktade avkastning 2015 är således lika hög som den kapitalviktade årliga avkastningen från start).

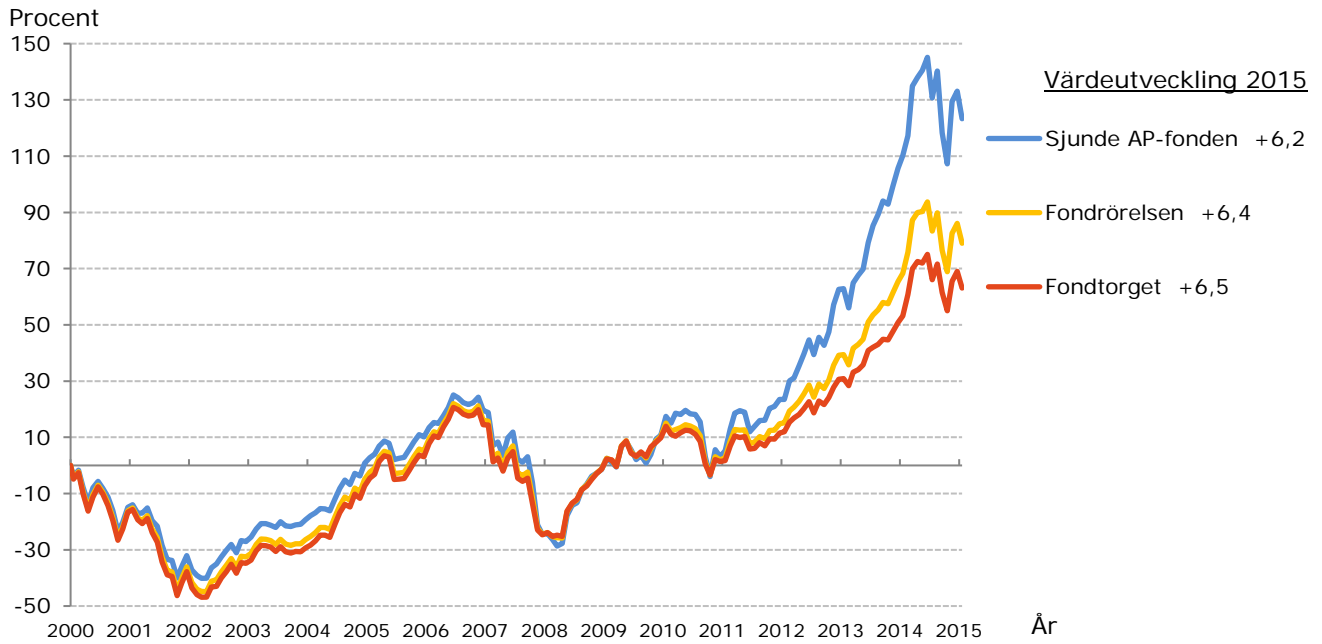
⁴ Startdatum är satt till 2000–12–13. Alla pensionsrätter var då placerade i fonder vid första valet år 2000.

Sedan start fram till slutet av år 2015 har avkastningen varit 123 procent för Sjunde AP-fonden och 63 procent för fonderna på fondtorget.

Värdeutvecklingen i fondrörelsen uttryckt i kronor under 2015 uppgick till 49,1 (125,9) miljarder kronor.

Diagram 2.3

Avkastning sedan start för fondrörelsen som helhet, fondtorget och Sjunde AP-fonden, perioden 2000–2015

Anmärkning: Avkastningen redovisas som tidsviktad avkastning. Mer information om avkastningsmåttet finns i bilaga 2.

En förklaring till den högre värdeutvecklingen i AP7 Såfa är en större andel aktier under förvaltning, se diagram 2.4. Aktieandelen i Sjunde AP-fonden uppgår till 92 procent, därtill kommer Sjunde AP-fondens möjlighet att utnyttja hävstång i förvaltningen. Genom konstruktionen med hävstång belånas en del av kapitalet för att köpa mer aktier, man höjer därmed det totala aktieinnehavet. Värdeförändringen på det egna kapitalet blir därigenom större eftersom fonden även kan tillgodogöra sig värdeförändringen i den del av innehavet som är finansierat genom belåning. Detta gäller både i uppgång och i nedgång. Vid årsskiftet hade AP7 Aktiefond en exponering mot aktiemarknaderna motsvarande 1,25 ggr. Konstruktionen med hävstång är dock förknippad med kostnader. Hävstången är finansierad i USD och det innebär att det uppstår rena räntekostnader men även kostnader i form av valutaeffekter som under perioder kan vara betydande. Genom kostnaderna för hävstången blir avkastningen lägre än 1,25 ggr exponeringen mot aktiemarknaderna.

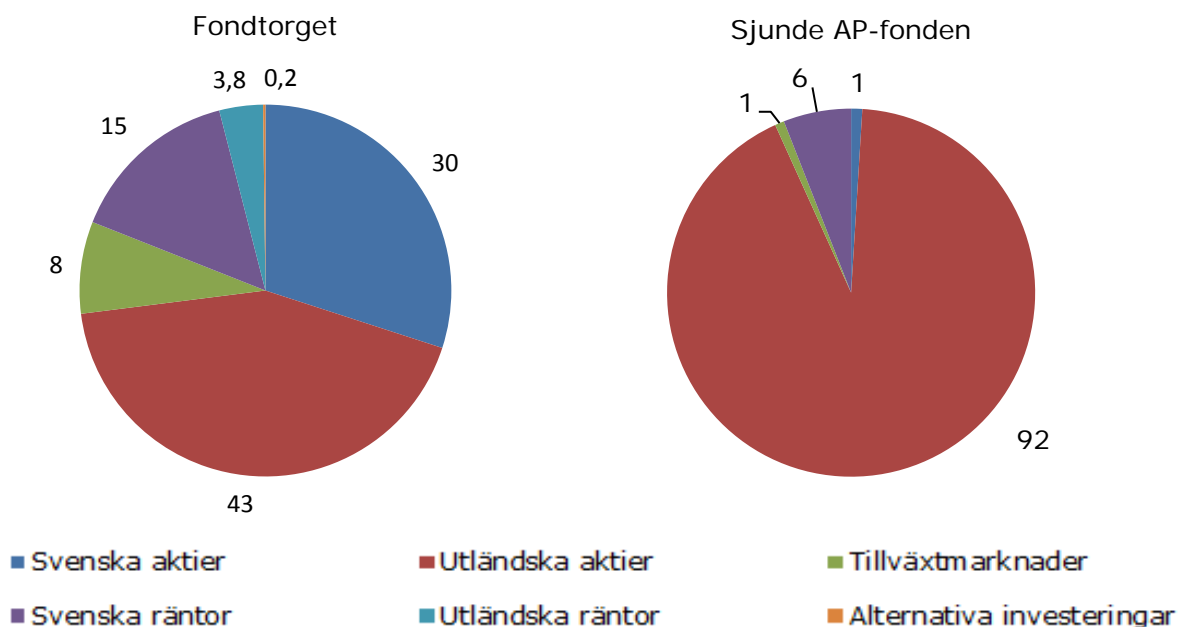
Aktieandelen på fondtorget är 80 procent.

En högre aktieandel medför en högre förväntad avkastning men också en högre risk. Måttet på risk som används är standardavvikelse. För perioden 2013-2015 (36 månader) hade Sjunde AP-fonden en risk på 13,8 procent vilken kan jämföras med fondtorgets risk på 9,7 procent.

Riskjusterad avkastning⁵ under motsvarande period var för Sjunde AP-fondens förvaltning 1,5 och för fondtorget 1,3.

Sammanfattningsvis kan man säga att pensions sparare som har låtit Sjunde AP-fonden förvalta pensionsmedlen inte har fått betalt för den högre risken i form av en högre värdeutveckling under 2015 jämfört med utvecklingen på fondtorget.

Diagram 2.4
Allokering av kapitalet på fondtorget respektive Sjunde AP-fonden, procent

⁵ Sharpekvot: Värdeutveckling minus riskfri ränta, dividerad med risk.

Totala andelen aktier på fondtorget är 81 procent jämfört med 92 procent i AP7 Såfa. Andelen aktier har därmed ökat något på fondtorget medan den har sjunkit något i Sjunde AP7-fonden under 2015. Ökningen i aktieandelen på fondtorget beror till stor del på den positiva värdeutvecklingen på aktiemarknaderna i förhållande till räntemarknaderna.

Nettoinflöde i AP7 Såfa

Vid årsskiftet hade knappt 3,5 miljoner pensionssparare innehav i något av Sjunde AP-fondens alternativ. Flest pensionssparare hade innehav i AP7 Såfa, se tabell 2.4. Att antalet pensionssparare i AP7 Såfa med "Icke val" har ökat med nästan 130 000 personer beror i huvudsak på de nya pensionsspararna som kom in i systemet under 2013. Av nyspararna som hade möjlighet att göra sitt första fondval i april 2015, hade lite drygt 2 000 valt att göra ett eget fondval fram till årsskiftet 2015 medan övriga nysparare, drygt 173 000 valde att inte göra något eget fondval. De som inte gjorde ett eget fondval fick sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa.

I tabell 2.4 kan man även utläsa att antalet pensionssparare som har valt något av de tre färdiga portföljalternativen Försiktig, Balanserad eller Offensiv uppgick till knappt 40 000 pensionssparare. Flest pensionssparare som har gjort ett eget val har valt AP7 Såfa, 59 862 personer. Störst ökning av pensionssparare, vid sidan av AP7 Såfa, var det i AP7 Aktiefond som ökade med drygt 10 000 sparare jämfört med 2014.

Tabell 2.4
Antal pensionssparare i Sjunde AP-fondens förvaltning

Innehav	Typ av fondval	Antal pensionssparare		Förändring
		2014-12-31	2015-12-31	2014-2015
Portföljer				
AP7 Såfa	Icke val	2 892 188	3 020 964	128 776
AP7 Såfa	Fondavslut	167 297	175 695	8 398
AP7 Såfa	Premievals-fonden	54 737	42 201	-12 536
AP7 Såfa	Eget val	43 087	59 862	16 775
Försiktig	Eget val	7 142	9 056	1 914
Balanserad	Eget val	12 229	14 781	2 552
Offensiv	Eget val	13 124	15 956	2 832
Fonder				
AP7 Aktiefond	Eget val	35 205	44 249	9 044
AP7 Räntefond	Eget val	4 732	14 766	10034
SUMMA		3 229 741	3 456 545	167 789

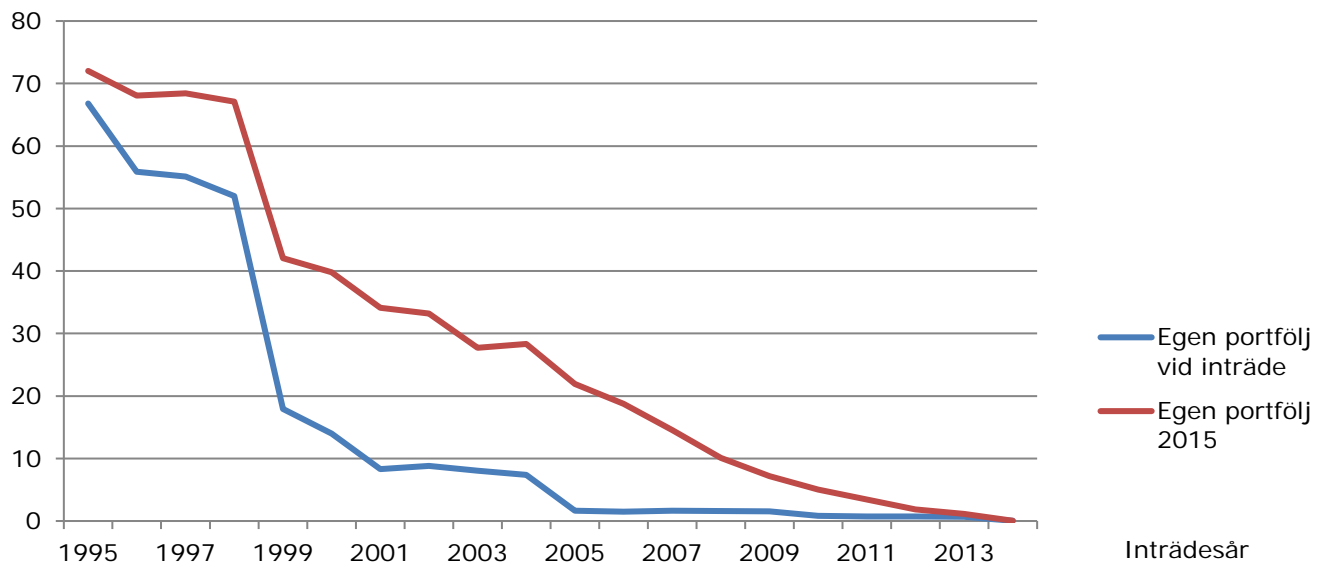
Inflöde till egen portfölj över tid

Nya sparare som tillkommer varje år placeras till största delen i AP7 Såfa. Ett visst flöde av sparare förkommer dock från AP7 Såfa till egen portfölj.

Diagram 2.5 visar innehavet vid inträdet och vid slutet av 2015. Exempelvis valde 1,6 procent av de nya spararna med inträdesår 2005 en egen portfölj. 2015 är det nästan 22 procent av pensionsspararna med inträdesår 2005 som har valt en egen portfölj.

Diagram 2.5
Andel pensionssparare som har egen portfölj vid inträde respektive 2015

Andel egen portfölj,
procent

Pensionsspararna

Avsnitten 3,4 och 5 beskriver pensionsspararna. Pensionssparare är alla som inte tar ut någon pension. I förstahand gäller det då alla personer som är under 61 år men även personer som har tagit ut pension och som sedan har sänkt uttagsnivå till noll procent räknas som pensionssparare. I den första gruppen av pensionssparare finns det 5 713 651 personer, i den andra gruppen finns det 4 604 personer.

3 Behållning och fördelning av kapitalet

I det här avsnittet visas hur den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonton är fördelad samt hur fondförmögenheten är fördelad mellan sparare med egen vald portfölj och AP7 Såfa och kön.

I rapporten är pensionsspararna uppdelade i pensionssparare med egen portfölj och pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa. Pensionssparare med egen portfölj har satt samman en egen portfölj utifrån fondutbudet som finns på Pensionsmyndighetens fondtorg. Pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa har aldrig gjort något fondval på fondtorget. AP7 Såfa kan även väljas aktivt om man tidigare har haft egen portfölj. I rapporten kategoriseras de som pensionssparare med egen portfölj eftersom de har gjort ett eget val.

136 600 kronor i genomsnittlig kontobehållning

Den positiva utvecklingen på aktiemarknaderna under 2015 bidrog till att den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas konton ökade i värde, se tabell 3.1. I slutet av året uppgick kontobehållningen i genomsnitt till 136 600 (122 600) kronor.

Män har högre kontobehållning

Män har drygt 20 000 kronor mer i genomsnitt på premiepensionskontot än kvinnor. Uttryckt i procent har män 17 procent högre kontovärde. En förklaring är att män är yrkesaktiva i högre grad än kvinnor och i regel har högre inkomster.

Tabell 3.1

Genomsnittlig behållning på kvinnor och mäns premiepensionskonton vid slutet av 2014, kronor

	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
Alla	136 600	184 900	85 300
Kvinnor	125 500	168 300	78 400
Män	147 200	201 100	91 600

Kontobehållningen ökar när nya pensionsrätter sätts in men behållningen är också beroende av hur värdeutvecklingen på pensionsmedlen har varit under året. På plussidan i kontobehållningen finns nya pensionsrätter 36,7 miljarder kronor och 49,1⁶ miljarder kronor i värdeökning.

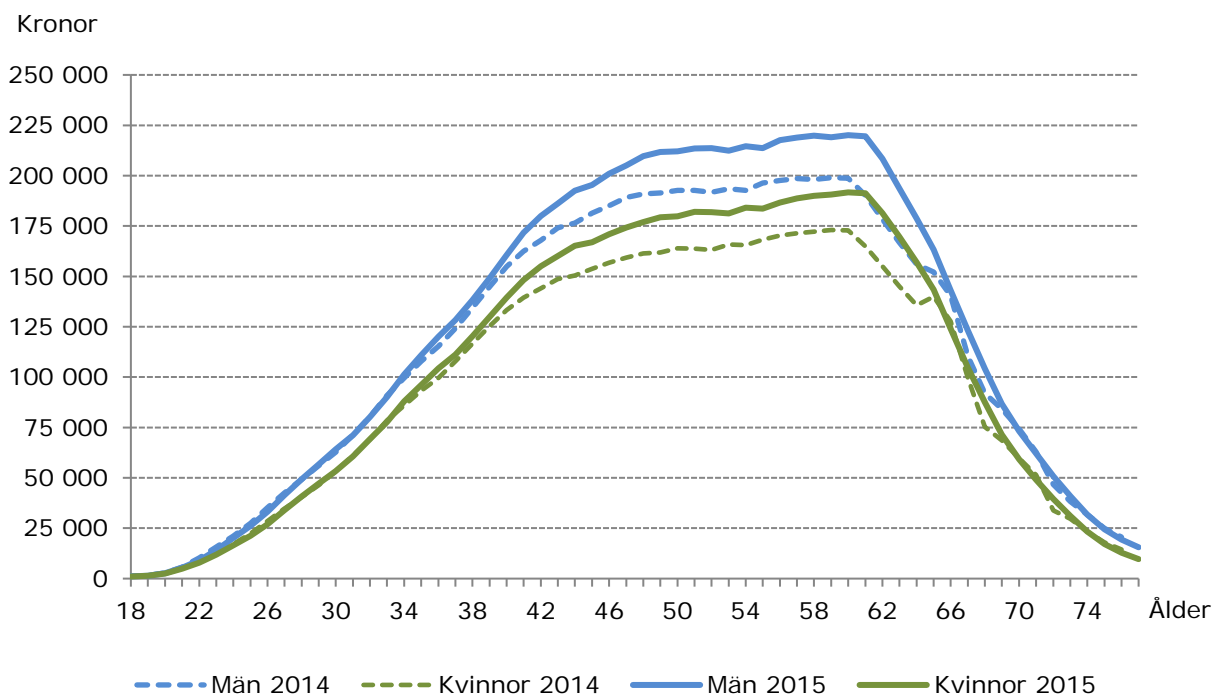
I diagram 3.1 visas marknadsvärdet för 2014 och 2015. De heldragna linjerna visar marknadsvärdet för kvinnor och män för 2015 och streckade linjer visar motsvarande för år 2014. I diagrammet kan utifrån

⁶ Inkluderar även värdeutveckling för pensionärer med fondförsäkring.

linjernas lutning tre olika perioder noteras. Den första perioden sträcker sig från 20-årsåldern till 40-årsåldern. Nästa period går från 40-årsåldern till 60 år och den sista perioden sträcker sig från 60 år till 76 år. De första inbetalade pensionsrätterna till premiepensionen gjordes 1995 i samband med att det nya pensionssystemet startade. För de yngre pensionsspararna har det medfört att de har betalat in till premiepensionen under hela sitt arbetsliv. Mellangenerationen har visserligen i genomsnitt mer pengar på sina konton och har tjänat in pensionsrätter under lika lång tid som de yngre. Sett till hela arbetslivet kommer mellangenerationen dock att ha betydligt kortare intjäningsperiod till premiepensionen. Det är orsaken till att kurvorna planar ut efter 40-årsåldern. För den äldsta gruppen tillkommer även infasningen av pensionssystemet och uttag av pension som gör att kurvorna faller brant efter 61 år.

Diagram 3.1

Genomsnittlig kontovärde efter ålder, uppdelat på kvinnor och män för åren 2014 och 2015

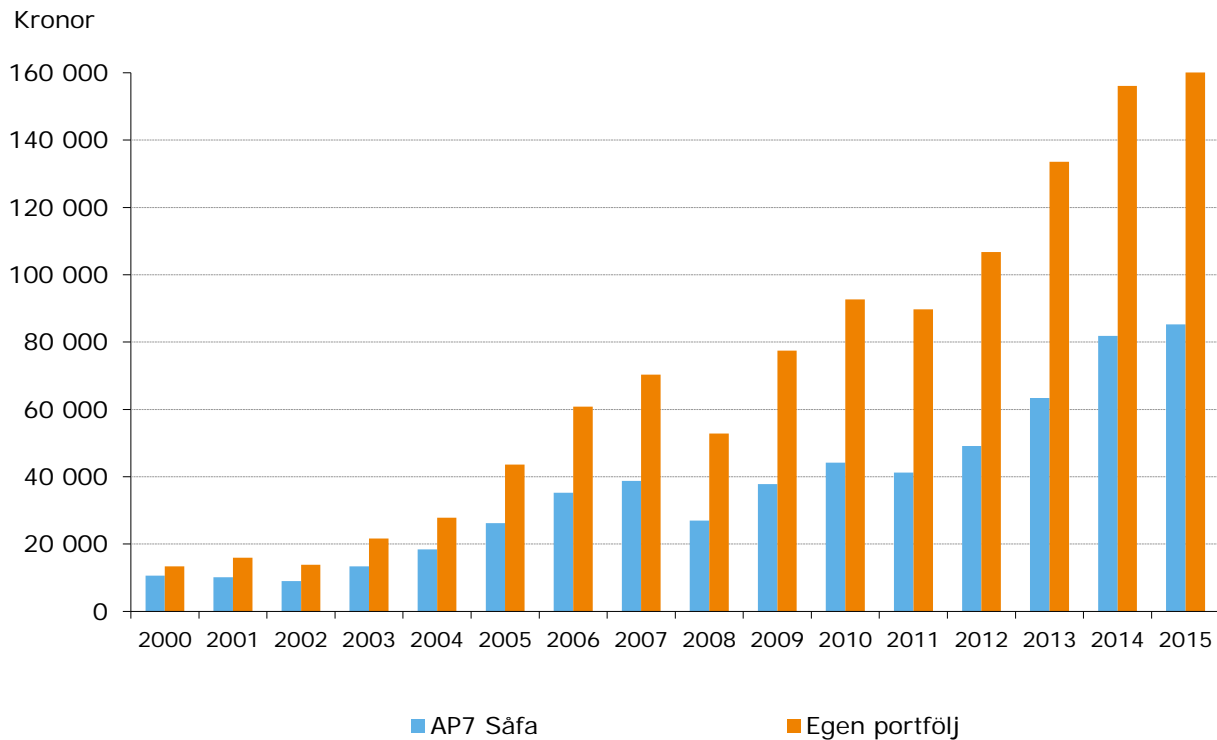
Pensionssparare med egna portföljer har högre kontobehållning

Pensionssparare med egen vald portfölj har en högre genomsnittlig behållning än sparare med innehav i AP7 Såfa, se diagram 3.2. I slutet av 2015 hade pensionssparare med egen vald portfölj i genomsnitt 184 900 kronor i kontobehållning medan pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa i genomsnitt hade 85 300 kronor.

En förklaring till skillnaden i behållning är att en stor del av kapitalinflödet till AP7 Såfa kommer från unga sparare. Denna grupp av sparare har vanligen låga inkomster och därmed låga pensionsavsättningar, vilket ger en lägre genomsnittlig kontobehållning. De flesta som väljer en egen portfölj gör det senare i livet och har då dels högre inkomster och därmed större pensionsavsättningar, dels några års ackumulerat pensionssparande med sig.

Diagram 3.2

Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot för pensionssparare med egen portfölj respektive AP7 Såfa

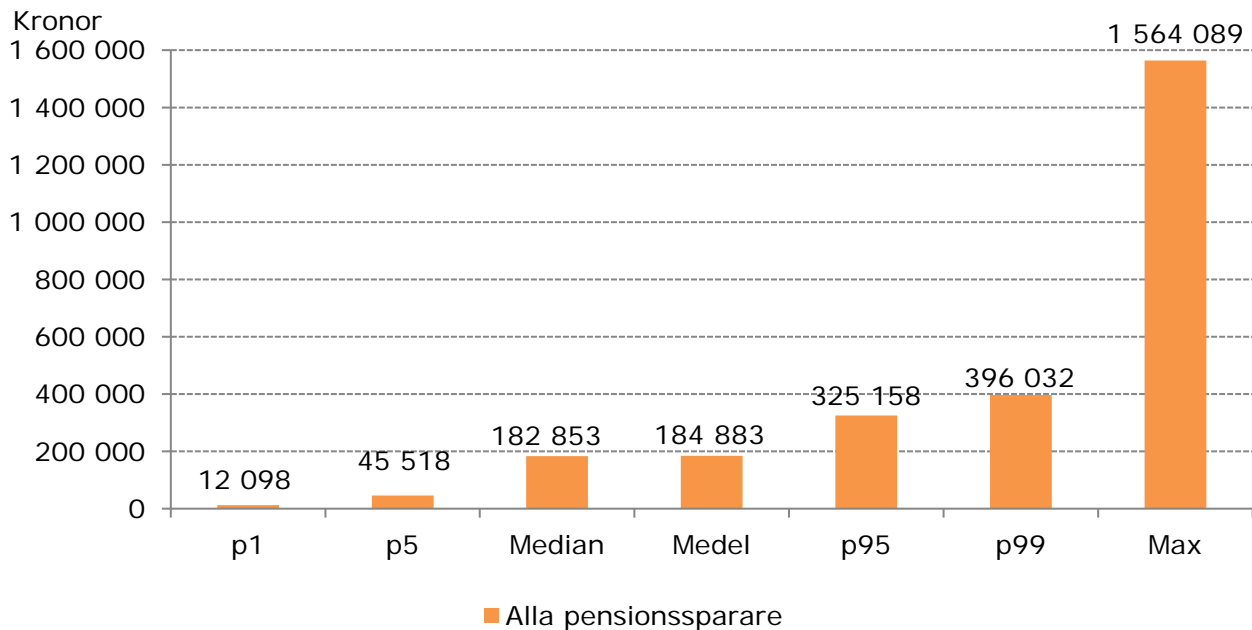

Anmärkning: Staplarna i diagrammet visar medelvärdet av pensionsspararnas kontobehållning per den 31 december respektive år.

I diagram 3.3 visas kontobehållningen på pensionsspararnas konto med några vanliga statistiska mått. Vid årsskiftet hade drygt tjugo pensionssparare ett kapital som översteg en miljon kronor.

Diagram 3.3

Behållning på premiepensionskontot för 1:a, 5:e, 95:e, 99:e percentilen, medel, median och max

Medelvärdet av kontobehållningen är summan av alla pensionsspararnas behållningar dividerat med antal pensionssparare.

Medianen av kontobehållningen är den som ligger i mitten av alla pensionssparares behållningar. Det innebär att det finns lika många pensionssparare med en lägre kontobehållning än medianen som det finns pensionssparare med en högre kontobehållning.

När medianen är högre än medelvärdet innebär det att det finns en negativ sned fördelning.

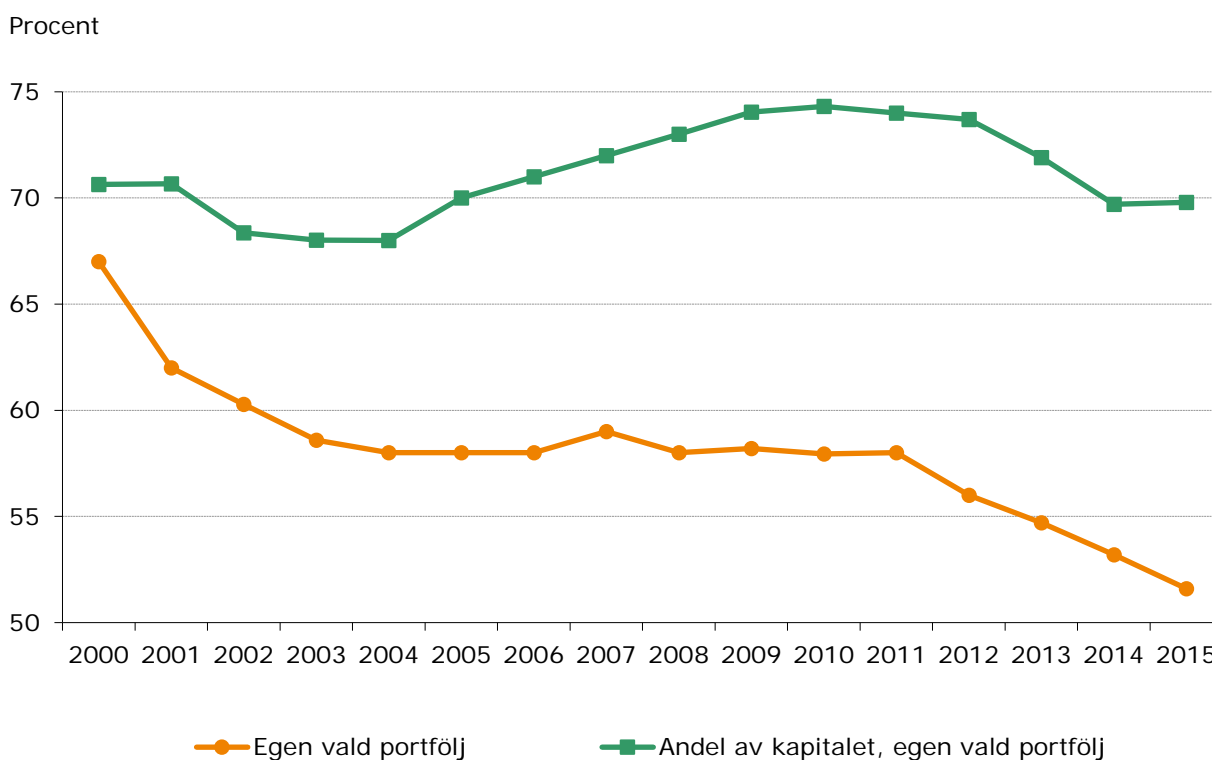
52 procent av spararna har egen portfölj och förvaltar 70 procent av kapitalet

I slutet av 2015 hade knappt 52 procent av pensionsspararna en egen portfölj, medan de övriga hade sina medel placerade i AP7 Såfa. Diagram 3.4 visar utvecklingen av andelen sparare med egen portfölj och deras andel av premiepensionskapitalet. Det framgår att andelen med egen portfölj har minskat över tid. Nedgången beror främst på att intresset att välja en egen portfölj är lågt, i synnerhet bland nya sparare. Som tidigare nämnts väljer endast ett fåtal av de nya spararna en egen portfölj.

Samtidigt som andelen pensionssparare med egen portfölj har minskat de senaste åren har även deras andel av kapitalet minskat. Sedan 2011 har de aktivas andel av kapitalet sjunkit från 74 procent till knappt 70 procent vid utgången av 2015. Förklaring till denna utveckling är i första hand den goda värdeutvecklingen för AP7 Såfa de föregående tre åren.

Diagram 3.4

Andelen pensionssparare med egen vald portfölj och deras andel av kapitalet

4 Värdeutvecklingen för pensionsspararna

I följande avsnitt redovisas värdeutvecklingen för pensionsspararna under 2015 och värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet år 1995 fram till utgången av 2015. Det innebär att även avkastningen som genererades i den tillfälliga förvaltningen hos Riksgälden före det första fondvalet 2000 är inkluderad.

Värdeutvecklingen är beräknad som kapitalviktad avkastning. Kapitalviktad avkastning benämns även internränta och mäter värdeutvecklingen på pensionsspararnas konto. Internräntan kan jämföras med den ränta som beräknas för ett bankkonto.

I kapitel 2 visades den tidsviktade avkastningen för fonder. Den huvudsakliga skillnaden mellan de två måtten är att när man beräknar kapitalviktad avkastning, tar man hänsyn till de kapitalflöden som sker på spararens konto och tidpunkten för flödena. Måttet kapitalviktad avkastning inbegriper alltså de pensionsrätter som betalas in, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på spararens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften, rabatten på förvaltningsavgiften samt arvsvinsterna.

Tidsviktade avkastning, som används vid beräkning av fondernas avkastning, tar däremot inte hänsyn till dessa kapitalflöden och inte heller till storleken på det kapital som genererar avkastningen. Fondernas avkastning beror inte på hur mycket spararen har på kontot. Det betyder att det inte har någon betydelse om det är 1 krona eller 1000 kronor som genererar avkastningen. Ytterligare information om de olika måtten för värdeutveckling finns i bilaga 2.

4.1 Värdeutveckling för pensionsspararna under 2015

Uppgången på aktiemarknaderna påverkade värdeutvecklingen positivt

Som nämnts i avsnitt 2.2 så utvecklades aktiemarknaderna överlag positivt under 2015. Kapitalet i premiepensionen är till största delen placerat i aktiefonder och avkastningen på kapitalet är därmed starkt beroende av utvecklingen på aktiemarknaderna. Utvecklingen under 2015 medförde därför en positiv värdeutveckling på pensionsspararnas konton.

6,2 procent i genomsnittlig värdeutvecklingen år 2015

Den genomsnittliga värdeutvecklingen för pensionsspararna under 2015 blev 6,2 procent. Pensionssparare med egen portfölj hade i genomsnitt en värdeutveckling på 6,6 procent medan de som hade pengarna placerade i AP7 Såfa hade en värdeutveckling på 5,8 procent. Skillnaden i värdeutveckling blev därmed knappt en procentenhet.

98 procent av pensionsspararna har sedan start haft en genomsnittligt positiv värdeökning på sitt premiepensionssparande. Ju äldre premiepensionssystemet blir desto mindre relevant är den nominella värdeutvecklingen av fonderna som beskrivning av utvecklingen. För att avgifterna (premierna) som betalas till systemet inte ska förlora i köpkraft måste den nominella värdeutvecklingen vara minst lika med prisutvecklingen. För att avgifterna till premiepensionen inte ska förlora i värde i förhållande till inkomstutvecklingen måste värdeutvecklingen vara minst lika med inkomstutvecklingen.

Marginell skillnad i värdeutveckling mellan män och kvinnor

Män med egen vald portfölj hade i genomsnitt en marginellt högre genomsnittlig värdeförändring jämfört med motsvarande grupp kvinnor, 6,2 procent respektive 6,1 procent. För pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa var det ingen skillnad i värdeutveckling mellan kvinnor och män.

Tabell 4.1

Genomsnittlig värdeutveckling under 2015, fördelat på kön, procent

	Samtliga	Egen portfölj	AP7 Såfa
Alla	6,2	6,6	5,8
Kvinnor	6,1	6,5	5,8
Män	6,2	6,7	5,8

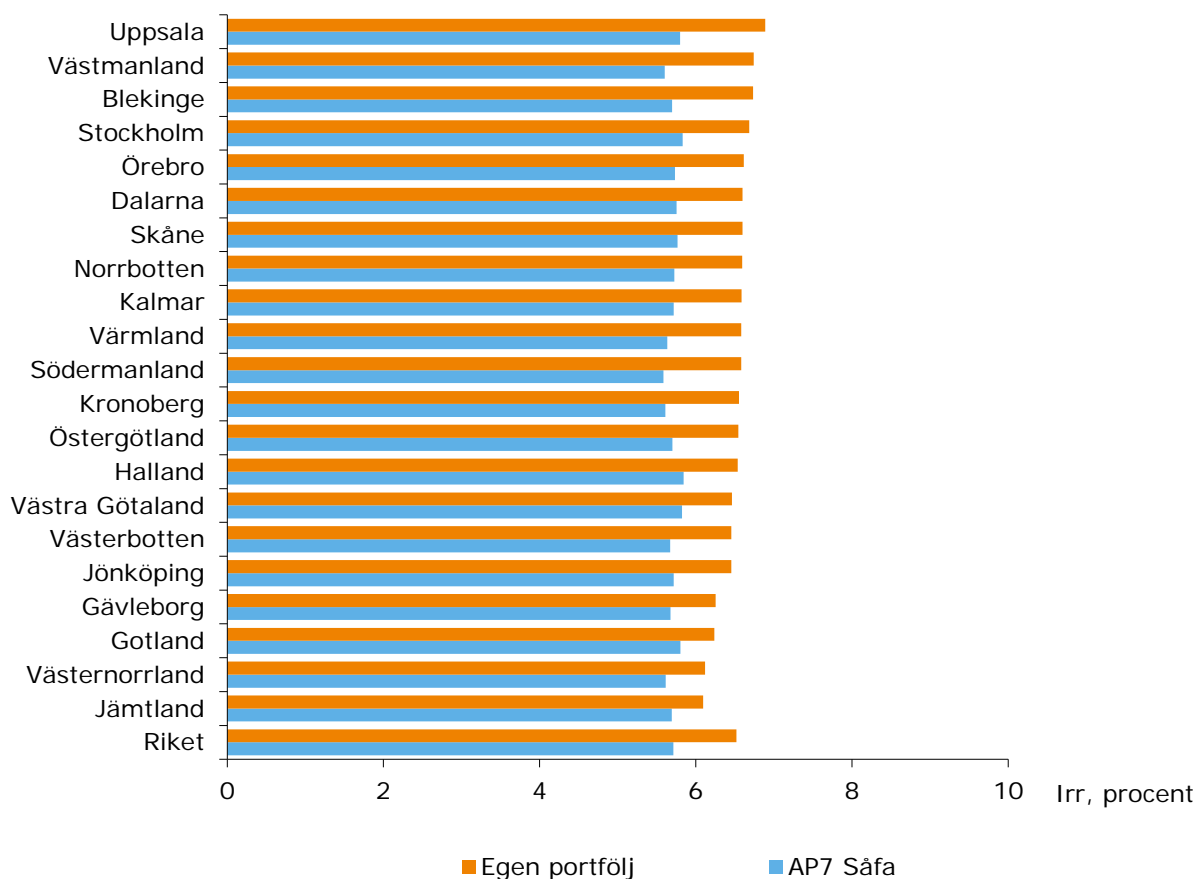
Pensionsspararna med egna portföljer drog längsta strået 2015

Värdeutvecklingen för pensionssparare där pensionsmedlen var placerade i egna portföljer var i genomsnitt 0,8 procentenheter högre jämfört med AP7 Såfa. Bäst gick det för pensionsspararna i Uppsala län med en värdeutveckling på 6,8 procent. Bland sparare med egna portföljer är skillnaden liten mellan län med högst värdeutveckling och lägst värdeutveckling, 0,7 procentenheter.

Något lägre värdeutveckling för alla i AP7 Såfa

Pensionssparare med pensionsmedlen placerade i AP7 Såfa hade en något lägre värdeutveckling under 2015 jämfört med pensionssparare med egen portfölj. I genomsnitt låg pensionssparare en värdeutveckling på 5,8 värdeutveckling. Det skiljer något mellan länen i värdeutveckling och det beror på olika inbetalningar till premiepensionen. Liksom hos pensionssparare med egen portfölj är skillnaderna i värdeutveckling är små mellan länen. Som mest är skillnaden 0,3 procentenheter mellan högsta och lägsta värdeutveckling.

Diagram 4.1
Genomsnittlig värdeutveckling för 2015 fördelat på län

4.2 Värdeutveckling för pensionsspararna sedan start

6,4 procent i årlig nominell värdeutvecklingen sedan start

Den positiva värdeökningen av premiepensionsmedlen under 2015 har påverkat den genomsnittliga värdeutvecklingen per år positivt. Genomsnittlig värdeökning per år sedan start uppgick till 6,4 procent, se tabell 4.2. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar kommer enskilda års värdeutveckling att få ett minskat genomslag på den genomsnittliga värdeutvecklingen sedan starten av inbetalningarna.

5,2 procent i årlig real värdeutvecklingen sedan start

Den genomsnittliga nominella värdeutvecklingen för pensionsspararna som kom in i premiepensionssystemet 1995 motsvaras av en årlig real värdeökning på 5,2 procent. Det innebär att en pensionsrätt på 3 500 kronor som sattes in i premiepensionssystemet 1995 är värd 10 200 kronor 2015.

Ingen skillnad mellan kvinnor och mäns värdeutveckling sedan start

Av tabell 4.2 framgår även att den genomsnittliga årliga värdeökningen har varit i stort sett lika för kvinnor och män.

Tabell 4.2

Genomsnittlig värdeutveckling per år under perioden 1995–2015 för pensionssparare med egenportfölj samt för sparare med AP7 Såfa, efter kön, inträdesår 1995

	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
Alla	6,4	6,0	7,9
Kvinnor	6,3	6,0	7,9
Män	6,4	6,0	7,8

Minskad skillnad i värdeutveckling mellan eget valda portföljer och AP7 Såfa

Den genomsnittliga värdeutvecklingen per år för pensionssparare med egen portfölj var 6,0 (5,9) procent och 7,9 (8,0) procent för dem med AP7 Såfa. Skillnaden i värdeutveckling har därmed minskat något från 2,1 procentenheter till 1,9 procentenheter under 2015.

Värdeutvecklingen beroende på inträdesår

I diagram 4.2 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter inträdesår⁷. Det framgår att värdeutvecklingen har varit positiv, både för dem med egen portfölj och för dem med AP7 Såfa. Bäst har det gått för sparare som kom in i systemet under perioden 2006 – 2010. Nominellt har de haft en årlig genomsnittlig värdeutveckling på över 13 procent.

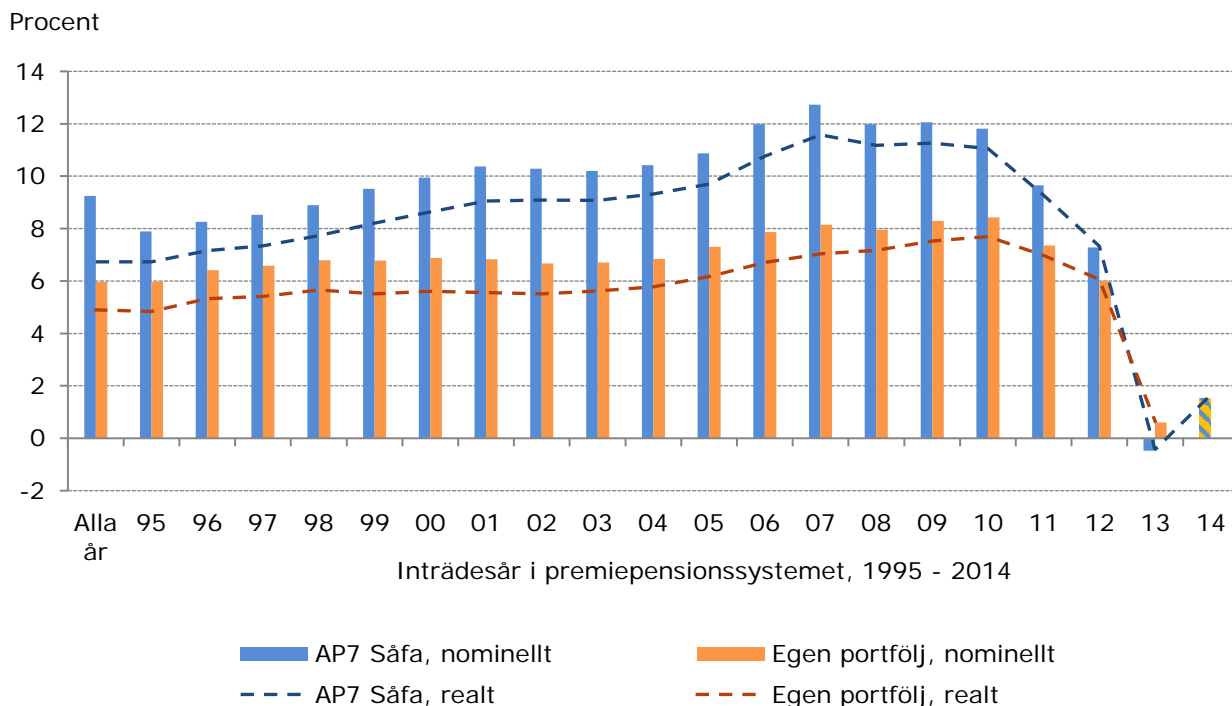
Staplarna längst till vänster i diagram 4.2 visar värdeutvecklingen för alla inträdesår, 1995 – 2014. I genomsnitt har värdeutvecklingen varit högst för dem som har haft sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa. För dem har den årliga värdeutvecklingen varit 9,3 procent medan sparare med egen vald portfölj har haft en årlig värdeutveckling på 6,0 procent.

Sparare med inträdesår 2014 hade vid utgången av 2015 inte gjort något fondval och visas därför med en egen stapel vid inträdesåret 2014.

⁷ Inträdesår, det år då den första pensionsrätten tjänas in

Diagram 4.2

Genomsnittlig värdeutveckling per år för perioden 1995–2014 efter inträdesår för pensionssparare med egen vald portfölj och för sparare med AP7 Såfa, nominellt och reall

98 procent av pensionsspararna har haft en nominellt positiv värdeutveckling

De flesta pensionsspararna, 98 procent har haft en nominellt positiv värdeutveckling, oberoende om de har en egen portfölj eller om pensionsmedlen är placerade i AP7 Såfa.

Diagram 4.3 visar spridningen i värdeutvecklingen för sparare med egen portfölj. Diagrammet visar värdeutvecklingen i intervallen kvartil 1 och kvartil 4, median samt övre och undre outliers. Medianen anger värdeutvecklingen för den pensionssparare som befinner sig i mitten dvs. det finns lika många pensionssparare med lägre värdeutveckling som det finns pensionssparare med högre värdeutveckling. I kvartilerna 1 och 4 finns min- och maxvärden för värdeutvecklingen för varje inträdesår.

Störst spridningen är det för pensionssparare med egen portfölj med inträdesår 2010. Spridningen mellan min och max 17,1 procentenheter. Genomsnittlig spridning mellan min och max är 13,5 procentenheter. Motsvarande spridning i intervallet kvartil 2 och 3 är 2,6 procentenheter. I diagrammet kan man notera att spridningen tenderar att minska över tid.

Diagram 4.3

Spridning i värdeutveckling per år för perioden 1995–2014 efter inträdesår för pensionssparare med egen vald portfölj, kvartil 1, kvartil 4, median

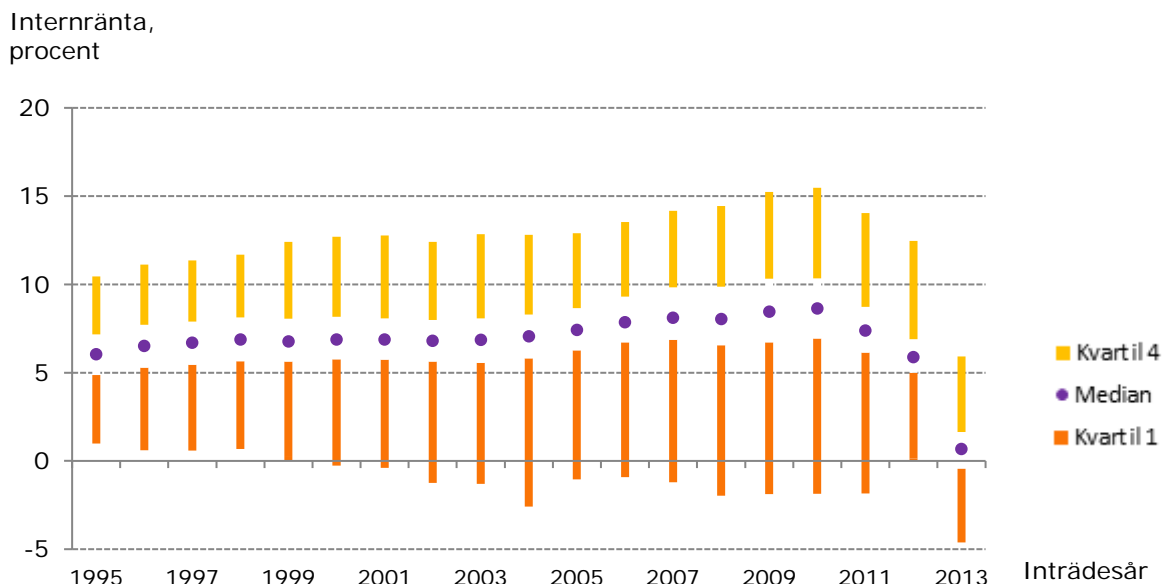

Diagram 4.4 visar spridningen i värdeutvecklingen för sparare med AP7 Såfa. Störst spridning är det för pensionssparare med AP7 Såfa med inträdesår 2009. Spridningen mellan min och max är 7,2 procentenheter, att jämföra med pensionssparare med egen portfölj 17,1 procentenheter. Genomsnittlig spridning mellan min och max är 5,8 procentenheter. Motsvarande spridning i intervallet kvartil 2 och 3 är 1,5 procentenheter.

Spridningen är alltså lägre bland pensionssparare med AP7 Såfa om man jämför för varje inträdesår. Tendensen att spridningen minskar över tid, är inte lika tydlig bland sparare med AP7 Såfa.

Diagram 4.4

Spridning i värdeutveckling per år för perioden 1995–2014 efter inträdesår för pensionssparare med AP7 Såfa, kvartil 1, kvartil 4, median

Internränta,
procent

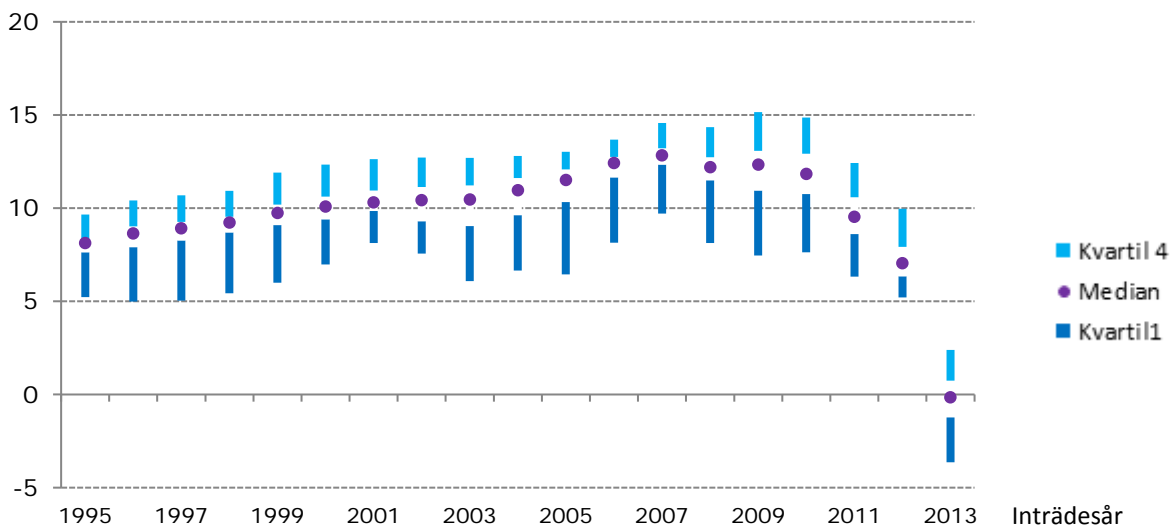

Diagram 4.5 visar fördelningen av den årliga internräntan från start för alla pensionssparare vid slutet av år 2015. Här ingår pensionssparare från alla inträdesår, från 1995 till 2014. Diagrammet visar utvecklingen för pensionssparare med egen portfölj, AP7 Såfa och för nya sparare. Huvuddelen av pensionsspararna med egen portfölj ligger i intervallet 3 till 10 procent med en koncentration runt 6 till 7 procent. För pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa ligger det stora flertalet i intervallet 6 till 14 procent. Det finns även en grupp pensionssparare med AP7 Såfa som ligger på noll eller minus. Till antalet är de drygt 125 000 individer och det stora flertalet har inträdesåret 2013. Någon uttalad topp i värdeutvecklingen motsvarande de med egna portföljer går inte att peka på. Värdeutvecklingen är mera spridd bland pensionssparare med innehav i AP7 Såfa. Nyspararna är representerade med en egen stapel vid knappt två procent i värdeutveckling

Diagram 4.5
Genomsnittlig värdeutveckling per år för premiepensionen, uppdelat på egen portfölj, AP7 Såfa och nya sparare, inträdesår 1995–2013, internränta

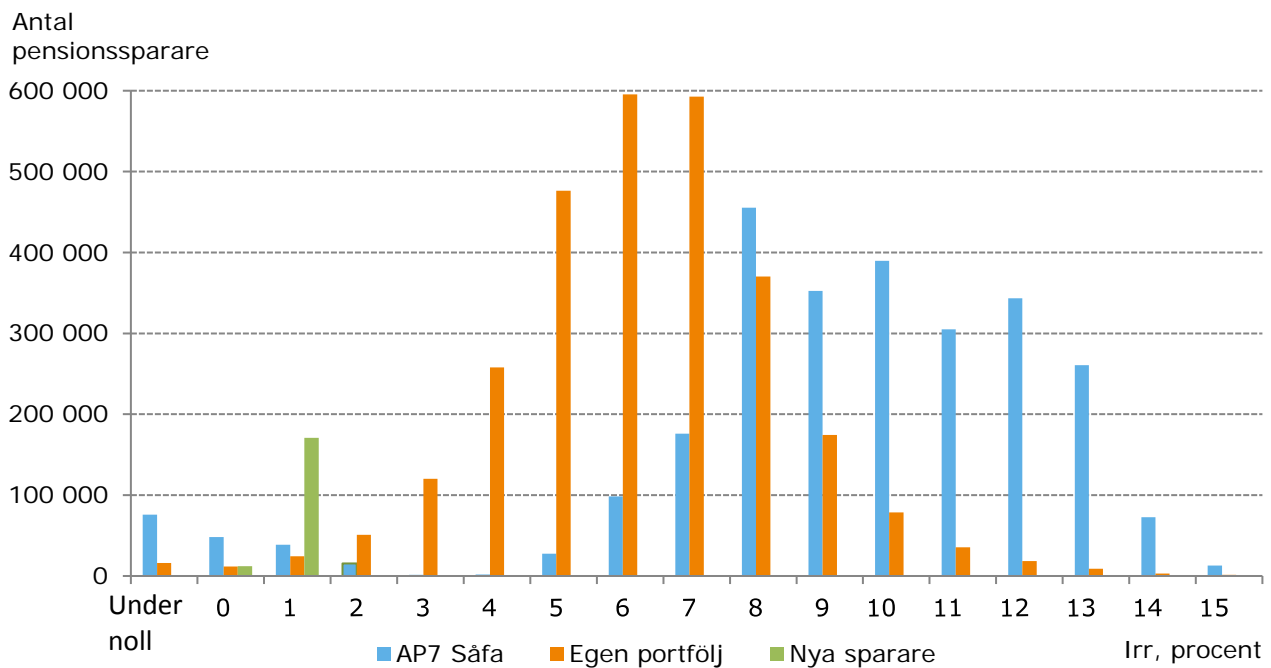
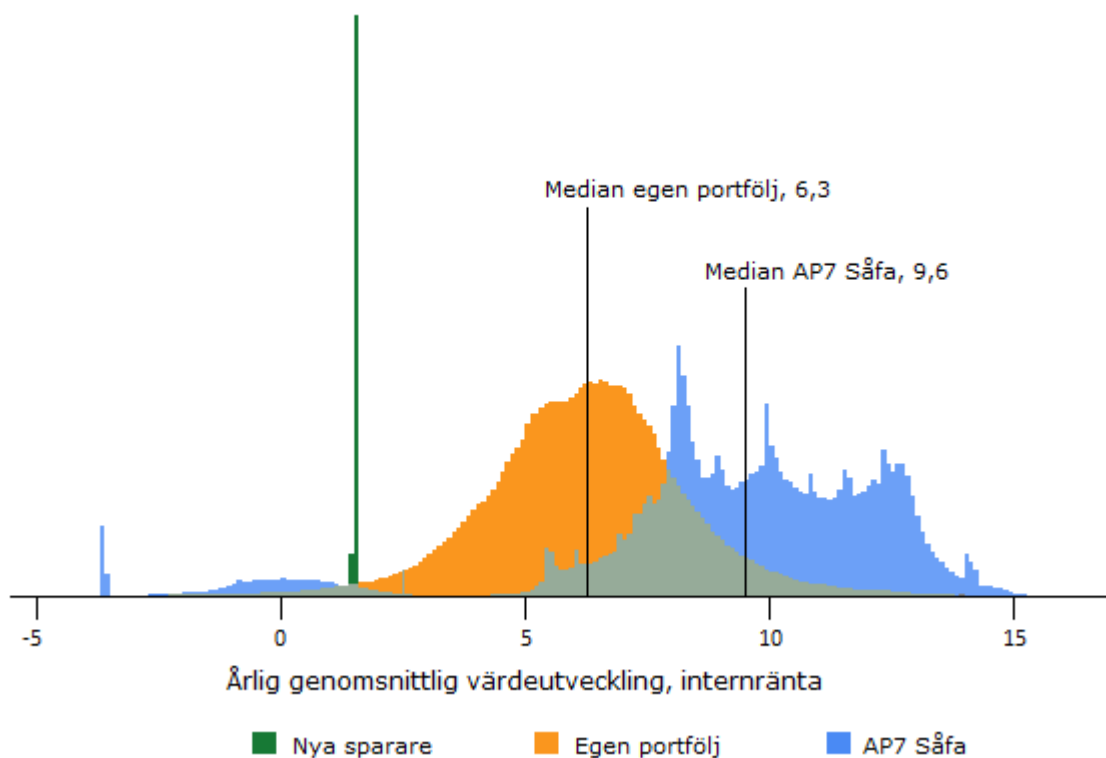

Diagram 4.6 visar fördelningen av genomsnittlig årlig internränta för alla pensionssparare från start i ett histogram. Här ingår alla pensionssparare med inträdesår från 1995 till 2014. I histogrammet visas pensionssparare egen portfölj med orange färg, AP7 Såfa med blå färg och nya sparare med grön färg. I det grå fältet överlappar pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa varandra.

Dataunderlaget till diagram 4.6 är samma som till diagram 4.5.

Diagram 4.6

Genomsnittlig värdeutveckling per år för premiepensionen, inträdesår 1995–2014

90 procent av alla individer ligger samlade inom ett intervall om drygt 11 procentenheter mellan 1,5 och 12,7 procent. Föregående år låg 90 procent av alla individer inom ett intervall om 12 procentenheter. Spridningen har därmed minskat med 1 procentenhet under 2015. Den minskade spridningen beror på att värdeutvecklingen har varit likartad för sparare med AP7 Såfa och egen portfölj. Sparare med innehav i AP7 Såfa har förflyttats åt vänster i diagrammet jämfört med dem som har haft sina pensionsmedel placerade i egna portföljer

I diagrammet finns en tydlig topp vid knappt 2 procent. Toppen representerar nya pensionssparare med inträdesår 2014 och består av drygt 180 000 individer. Pensionsrätterna har förvaltats av riksgälden och alla har då fått samma ränta. De övriga markerade topparna består till största del av personer som har sina pengar placerade i AP7 Såfa men med olika första intjänandeår.

Små skillnader mellan länen

Skillnaderna i värdeutveckling mellan länen sedan start är små. För pensionssparare med innehav i AP7 Såfa skiljer det 0,4 procentenheter mellan Stockholms län med en genomsnittlig värdeutveckling på 9,4 procent och Västernorrlands län med en värdeutveckling på 9,0 procent se diagram 4.5

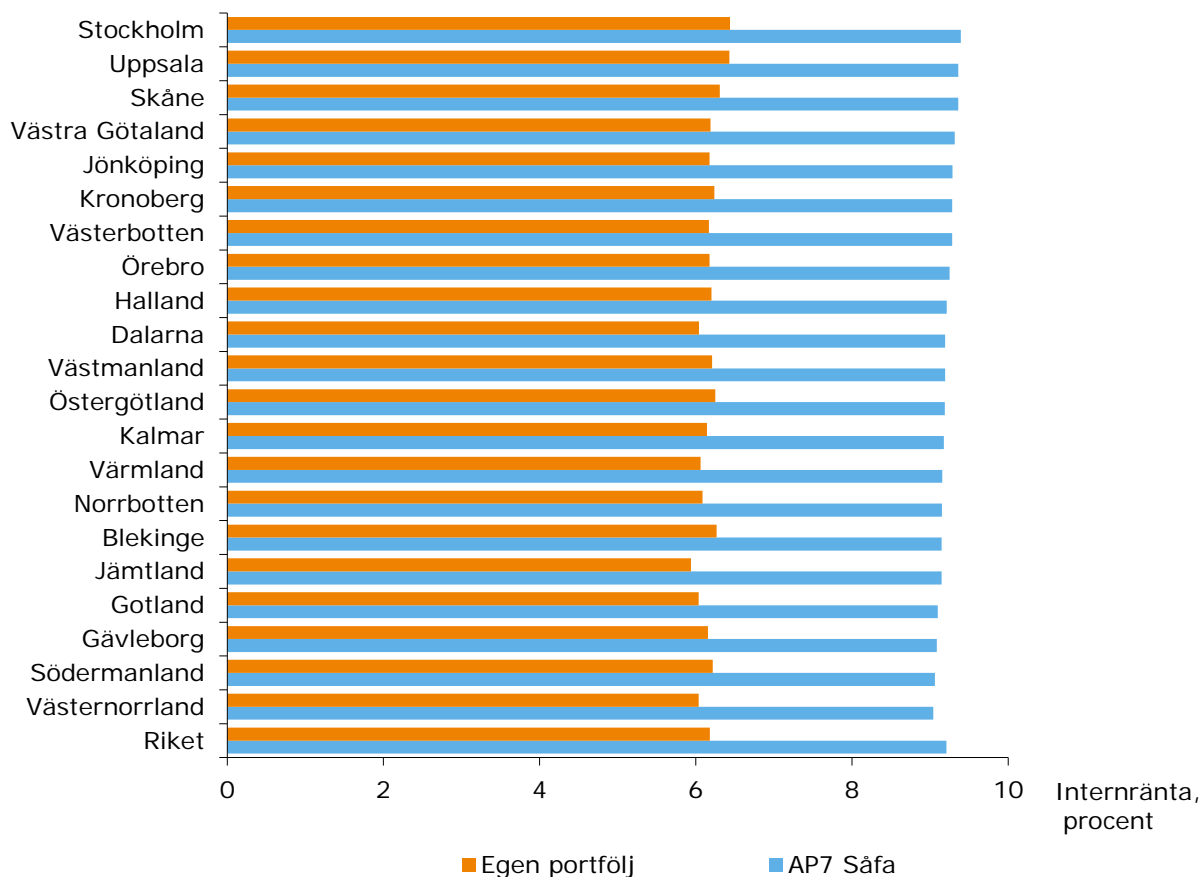
Även bland pensionssparare med egna portföljer är skillnaderna små. Pensionssparare i Stockholms län har haft den högsta värdeutvecklingen med 6,4 procent medan sparare i Jämtlands län har haft lägst värdeutveckling med 5,9 procent. Skillnaden i värdeutveckling sedan start är därmed 0,5 procentenheter.

Spridningen inom de två grupperna, sparare med AP7 Såfa och egna portföljer är således liten. Däremot är spridningen mellan grupperna stor, 3,0 procentenheter.

Att dra några entydiga slutsatser utifrån uppgifterna ovan är vanskligt. De två kollektiven skiljer sig åt i flera avseenden. Den genomsnittliga åldern för sparare med egna portföljer är 47,7 år och för sparare i AP7 är den 36,3 år. Jämfört med 2014 är pensionssparare med AP7 Såfa i genomsnitt 1 månad yngre medan sparare med egen portfölj är 2 månad äldre och skillnaden är 11,4 år mellan de två grupperna av pensionssparare. Aktieandelen är betydligt lägre bland sparare med egna portföljer och det kanske är rimligt med tanke på den högre åldern. En annan påtaglig skillnad är att andelen pensionssparare som har varit med sedan starten 1995 är betydligt högre bland dem med egna portföljer.

Diagram 4.7

Genomsnittlig årlig värdeutveckling sedan start fördelad på län

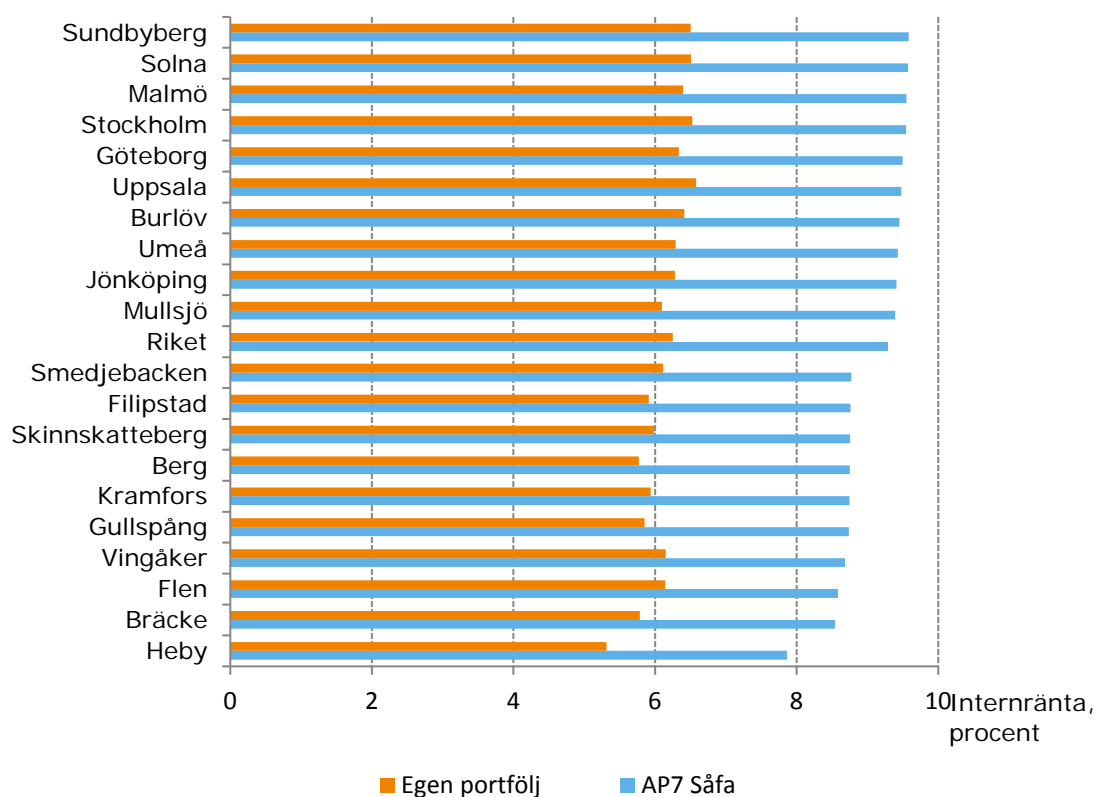

Stockholmskommuner har högst värdeutveckling

Pensionssparare i tre stockholmskommuner finns bland de tio kommuner med bäst värdeutveckling sedan start. Högst värdeutveckling har pensionssparare med kapitalet placerat i AP7 Såfa i Sundbyberg och Solna med en värdeutveckling på 9,6 procent. Kommunen med lägst värdeutveckling är Heby med en värdeutveckling på 7,9 procent för AP7 Såfa. Skillnaden mellan högsta och lägsta är därmed 1,7 procentenheter. Pensionssparare med egen portfölj har generellt lägre värdeutveckling. Även bland pensionssparare med egen portfölj återfinns flera kommuner bland de tio med högst värdeutveckling. Bäst värdeutveckling av pensionssparare med egen portfölj hade sparare i Danderyd, Uppsala och Lidingö alla med 6,6 procent värdeutveckling.

Diagram 4.8

Genomsnittlig årlig värdeutveckling sedan start, tio högsta/lägsta värdeutveckling, kommun

4.3 Förvaltningstjänster

Många anlitar förvaltningsföretag

I detta avsnitt beskriver vi kortfattat förvaltningsföretagens aktiviteter inom premiepensionen. Med förvaltningsföretag menas företag där verksamheten går ut på att genom marknadsföringsåtgärder överta förvaltningen av pensionsspararnas kapital inom premiepensionen genom att placera kapitalet i olika fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg.

I rapporten *Förvaltningstjänster inom premiepensionen*⁸ görs en genomgång av 20 företag som marknadsförde och sålde någon form av förvaltningstjänster under 2014. Totalt anlitar uppskattningsvis 600 000 pensionssparare företagen som säljer förvaltningstjänster på något vis. Antingen genom att helt överlåta förvaltningen till företagen eller genom att välja någon av deras fonder. I den här rapporten avgränsar vi oss till att endast redogöra för pensionssparare som har hela sitt pensionskapital placerat i fonder kopplade till förvaltningsföretagen. Genom avgränsningen blir antalet pensionssparare omkring 425 000. Det innebär att drygt var sjätte pensionssparare med egen portfölj anlitar förvaltningstjänster. Störst andel pensionssparare som utnyttjar de tjänster som förvaltningsföretagen erbjuder finns i Södermanlands och Blekinge län där var fjärde pensionssparare nyttjar förvaltningstjänster. Lägst andel pensionssparare som anlitar förvaltningsföretag finns i Stockholms län. Där har ungefär en av tio överlåtit förvaltningen. Kapitalet som förvaltas genom förvaltningstjänster uppgår till omkring 70 miljarder kronor vilket, motsvarar ungefär åtta procent av det totala kapitalet i fondrörelsen på 859 miljarder kronor.

Den genomsnittliga pensionsspararen som anlitar förvaltningstjänster är 47,2 år och är därmed tio månader år yngre än den genomsnittliga pensionsspararen med egen portfölj. Genomsnittligt pensionskapital uppgår till 162 500 och det är 22 300 kronor mindre jämfört med den genomsnittliga pensionsspararen med egen portfölj. Kvinnor och män anlitar förvaltningstjänster i samma utsträckning. Störst andel pensionssparare som anlitar förvaltningstjänster finns hos sparare med inträdesår 2010. Av sparare med egen portfölj med inträdesår 2010 anlitar 24 procent förvaltningstjänster. Antalet är dock måttligt, drygt 2 000 pensionssparare. Orsaken är att det är få av de yngre pensionsspararna som väljer egen portfölj.

I tabell 4.3 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med egen portfölj, AP7 Såfa och pensionssparare som har anlitat förvaltningstjänster. Av tabellen framgår det att pensionssparare med innehav i AP7 Såfa har haft bäst värdeutveckling sedan start med 9,3 procent. Högst värdeutveckling under 2015 hade pensionssparare med egen portfölj. Pensionssparare som har anlitat förvaltningstjänster har inte riktigt hängt med de andra två grupperna i värdeutveckling.

Tabell 4.3

Genomsnittlig värdeutveckling för pensionssparare med AP7 Såfa, egen portfölj och förvaltningstjänst, internränta i procent

	2015	Sedan start
AP7 Såfa	5,8	9,3
Egen portfölj	6,6	6,2
Förvaltningstjänst	3,8	5,4

⁸ <http://www.pensionsmyndigheten.se/ForvaltningstjansterInomPremiepensionen.html>

Kraftig ökning av fondbyten via blankett de senaste två åren

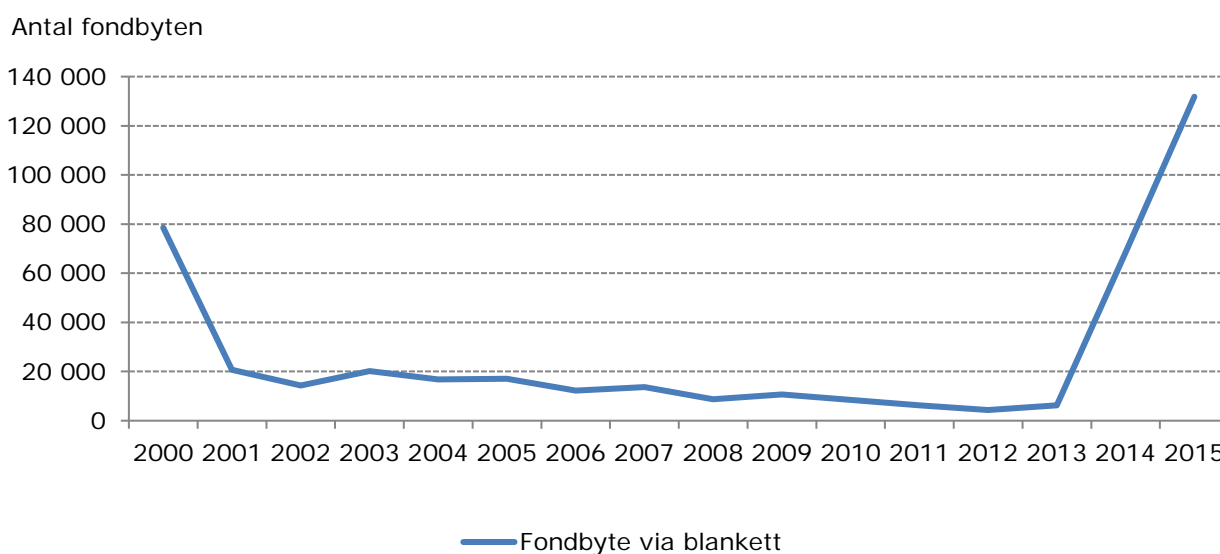
Sedan 2013 har antalet fondbyten via blankett ökade från 6 282 till 131 808 under 2015. Det motsvarar ökning med närmare 2 000 procent.

Diagram 4.9 visar hur antalet fondbyten via blankett har förändrats sedan starten år 2000. Trenden sedan år 2000 har varit att allt färre pensionssparare valt att göra fondbyten via blankett. 2014 sker ett mycket markerat trendbrott, ett trendbrott som har fortsatt under 2015. I skrivande stund verkar det som att ökningen fortsätter även 2016. Under februari 2016 har 240 000 fondbytesblanketter beställts.

Med största sannolikhet är det ökad aktivitet från rådgivningsföretag och säljföretag som ligger bakom den stora ökningen av fondbyten via blankett de senaste åren.

Diagram 4.9

Antal fondbyten beställda genom blankett under perioden 2000-2015

De fonder som det gjordes flest fondbyten i via blankett under 2015 var Advisor Världen, Aberdeen Global - Japanese Smaller Companies Fund och JPMorgan Funds - India Funds D (acc) se tabell 4.5.

Tabell 4.4

Antal fondbyten via blankett per fond genom fondbytesblankett under 2015

Antal fondval vi blankett	Fondnamn
73 881	Advisor Världen
71 820	Aberdeen Global - Japanese Smaller Companies Fund
71 773	JPMorgan Funds - India Funds D (acc)
38 178	Tundra Pakistan Fund
38 073	UBS (Lux) Equity Fund - Health Care (USD)
35 898	Tundra Frontier Opportunities Fund
33 889	Fidelity Funds - China Consumer Fund

Muntliga avtal måste bekräftas från 1 juli 2014

Från den första juli 2014 är det inte längre möjligt att ingå muntliga avtal vid telefonförsäljning av en förvaltnings- eller rådgivningstjänst som avser premiepension. För att ett avtal ska vara giltigt krävs att konsumenten skriftligen accepterar budet. Utan giltigt avtal ska konsumenten inte vara betalningsskyldig för tjänsten. Förvaltningsföretagen som idag arbetar med telemarketing för att avtala om förvaltningstjänster måste anpassa sig till den nya modellen och få de muntliga avtalen skriftligen bekräftade. Redan slutna avtal såväl muntliga som skriftliga gäller som tidigare.

5 Val av portfölj

5.1 De mest valda fonderna

I slutet av 2015 bestod fondutbudet på fondtorget i premiepensionssystemet av 831 (856) och 107 fondbolag. Dessutom fanns det statliga alternativet AP7 Såfa och de tre färdiga portföljalternativen AP7 Försiktig, AP7 Balanserad och AP7 Offensiv. Tabell 5.1 visar de tio fonder som flest pensionsspararna har valt att placera sitt kapital i.

Tabell 5.1

De tio mest valda fonder bland pensionssparare med egen portfölj, rangordnade efter antal sparare som valt fonden, i slutet av 2015

Fondnamn	Risk, procent	Värdeutveckling 2011-2015	Fondavgift, netto	Fondavgift, brutto
Swedbank Robur Technology	14,3	15,9	0,27	1,25
AMF Aktiefond Sverige	12,9	9,7	0,18	0,4
Didner & Gerge Aktiefond	13,4	11,9	0,31	1,22
AMF Aktiefond Världen	12,1	10,1	0,18	0,4
Swedbank Robur Aktiefond Pension	12,1	8,9	0,18	0,42
Swedbank Robur Transfer 80	8,9	7,8	0,19	0,51
Swedbank Robur Medica	13,9	20,7	0,27	1,25
AMF Balansfond	7,9	8,6	0,18	0,4
Swedbank Robur Transfer 70	7,1	6,8	0,19	0,51
Allra Strategi Lagom*	10,7	-	0,53	2,25
Genomsnittlig risk	11,3	10,0	0,25	0,86

*Värde saknas för perioden 2011-2015

En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista för 2014 visar att den genomsnittliga risknivån har ökat med 3,1 procentenheter från 8,2 till 11,3. Enligt Pensionsmyndighetens kategorisering av risk låg alla tio fonderna i intervallet medelrisk, se tabell 5.2.

Risken i AP7 Såfa och på fondtorget var 13,8 respektive 9,7. Både AP7 Såfa och fondtorget hamnar därmed i kategorin medelrisk. Måttet på risk som används är standardavvikelse och anger hur värdet på en fond varierar kring ett medelvärde. I en kontinuerlig uppgångsfas tenderar risken att sjunka. Riskmålet skall därför användas med viss försiktighet.

Den genomsnittliga värdeutvecklingen under perioden 2011-2015 för de mest valda fonderna har sjunkit med 1,8 procentenheter jämfört med perioden 2010-2014.

Tabell 5.2
Pensionsmyndighetens kategorisering av risk

	0 - 2 mycket låg risk
	3 - 7 låg risk
	8 - 15 medelrisk
	16 - 24 hög risk
	25 eller mer, mycket hög risk

Samma fonder ingår i fondportföljen över tid

På årets tio-i-topplista fanns nio fonder med även på föregående års tio-i-topplista. Ny på listan är fonden Allra Strategi Lagom och fonden SPP Generation 60-tal har halkat ner några platser. I topp på 2015 års lista ligger förra årets listetta, Swedbank Robur Technology. Fonden hette tidigare Swedbank Robur Contura och var den fond som flest valde vid första valet år 2000.

17 procent av premiepensionskapitalet finns i de tio största fonderna

När fondernas popularitet rangordnas efter mest kapital får tio-i-topplistan ett något annorlunda utseende, se tabell 5.3. Storleken på kapitalet, och därmed rangordningen, styrs dels av hur mycket pensionsmedel som har placerats i fonden, dels av fondens värdeutveckling.

Kapitalet är trögrörligt

En jämförelse med föregående års tio-i-topplista visar att nio av tio fonder fanns med även på listan år 2014. Nya på listan är fonden Allra Strategi Lagom medan Nordea Generationsfond 50-tal har halkat ut från listan.

Tabell 5.3
De tio fonderna med mest kapital i slutet av 2015

Fondnamn	Fondkapital, mkr	Värdeutveckling 2015, procent
Didner & Gerge Aktiefond	19 634	9
AMF Aktiefond Sverige	17 875	8
Swedbank Robur Transfer 80	17 459	4
Swedbank Robur Transfer 70	16 567	3
AMF Aktiefond Världen	14 609	9
Swedbank Robur Technology	14 306	11
Swedbank Robur Aktiefond Pension	12 082	4
Allra Strategi Lagom	11 330	3
Nordea Generationsfond 60-tal	11 306	6
Solidar Flex 100 Plus	10 570	5
Summa	145 739	Medel 6

Anmärkning: Uppgiften om fondkapital baseras på totalstatistik över de pensions sparare och pensionärer som i slutet av 2015 har en egen vald portfölj.

5.2 Tillgångsallokering

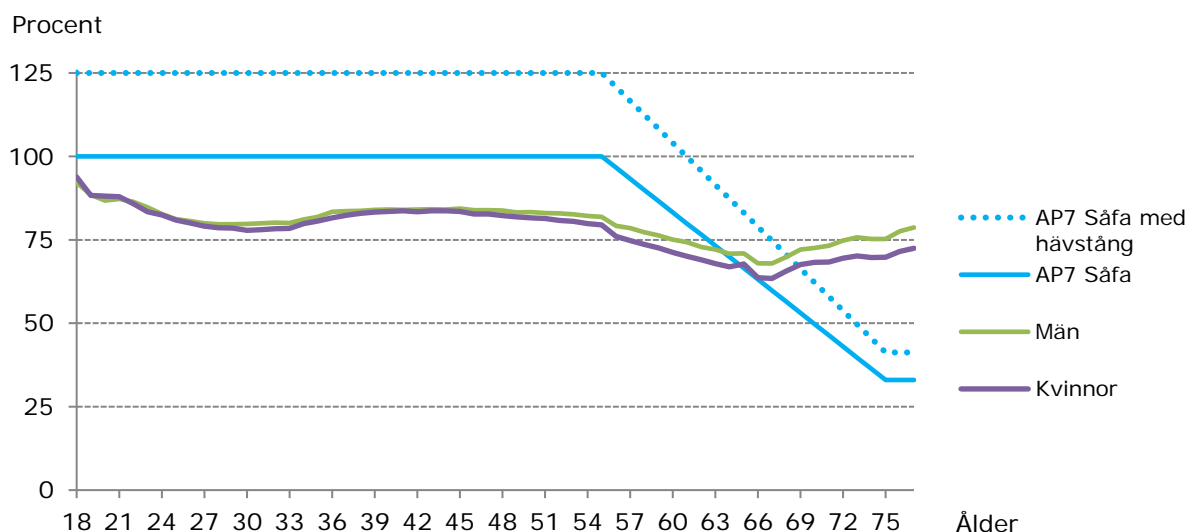
Hög andel aktier

Den förväntade avkastningen i en fondportfölj avgörs till stor del hur kapitalet är placerat i olika tillgångsslag. Förväntad värdeutvecklingen i en penningmarknadsfond är betydligt lägre jämfört med en global aktiefond. Samtidigt är risken i penningmarknadsfonden avsevärt lägre än i aktiefonden.

Inom premiepensionen är en stor andel av kapitalet placerat i aktier. Diagram 5.2 visar andel aktier för varje årskull för både pensionssparare och pensionärer uppdelat på AP7 Såfa och personer med egen portfölj. Pensionssparare och pensionärer med egen portfölj är även uppdelade på kvinnor och män. För AP7 Såfa visas andelen aktier både med hävstång och utan hävstång. Hävstång innebär att kapitalet i aktiefonden är belånat. Genom att belåna kapitalet är det möjligt att öka innehavet och därmed även öka den förväntade avkastningen samtidigt ökar risken.

Diagram 5.1

Andel aktier för pensionssparare och pensionärer med AP7 Såfa respektive egen portfölj

Pensionssparare och pensionärer med egen portfölj har i genomsnitt 78 procent av kapitalet placerat i aktier. I de yngre åldrarna är det ingen skillnad mellan hur kvinnor och män väljer att placera kapitalet. I de äldre åldrarna har kvinnor en något lägre andel aktier jämfört med män. Skillnaden etableras strax efter 55 års ålder och skillnaden varar sedan fram till pensionering. En möjlig förklaring är att kvinnor i större utsträckning väljer generationsfonder än män. I generationsfonder sker stegvis en minskning av aktieandelen i fonden och i stället ökar ränteandelen i motsvarande grad. Att en stor del av både kvinnor och män har kapitalet placerat i generationsfonder indikeras av den relativt raka fallande linjen mellan 55 och 65 års ålder. Bland de äldsta kunde man kanske förvänta sig en minskning av andelen aktier för att därmed sänka risken, men det är snarare tvärtom. Andelen aktier stiger med stigande ålder. Förmodligen är det inte så att de äldre är mer riskbenägna. På grund av infasningen av det nya pensionssystemet utgör premiepensionen endast en liten del av den totala pensionen. Ett rationellt övervägande kan då vara att ha en hög andel aktier i premiepensionen.

För sparare och pensionärer med kapitalet placerat i AP7 Såfa är andelen aktier 100 procent upp till 55 års ålder. Därefter minskas andelen aktier med drygt 3 procent per år fram till 75 års ålder, aktieandelen är då

neri i 33 procent. I AP7 Såfa är det ingen skillnad mellan kvinnor och mäns innehav. AP7 Såfa är uppbyggd av två fonder, AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond. I förvaltningen av AP7 Aktiefond använder sig Sjunde AP-fonden sig av hävstång och för närvarande uppgår hävstången till 125 procent. För sparare som är 55 år eller yngre innebär det att den egentliga aktieandelen uppgår till 125 procent och för de sparare som har fyllt 75 år är aktieandelen 41 procent.

Ökande andel förvaltad kapital i hållbara investeringar

På Pensionsmyndighetens fondtorg är fonder med hållbara investeringar märkta med M/E. Märkningen anger att fondförvaltaren tar miljö och/eller etisk hänsyn i samband med beslut om hur pengarna i fonden skall förvaltas. En ökad medvetenhet bland investerare om miljöproblem och att mänskliga rättigheter upprätthålls har gjort att förvaltare i allt högre grad väger in dessa faktorer vid sina investeringsbeslut.

M/E-märkning har funnits på Pensionsmyndighetens fondtorg sedan 2008. Märkningen var då baserad på uppgifter från fondförvaltarna själva. Sedan 2013 är M/E-märkningen baserad på Swesif:s⁹ hållbarhetsprofil. ”Swesif är ett oberoende nätverksforum för organisationer som arbetar för eller med hållbara investeringar i Sverige”.

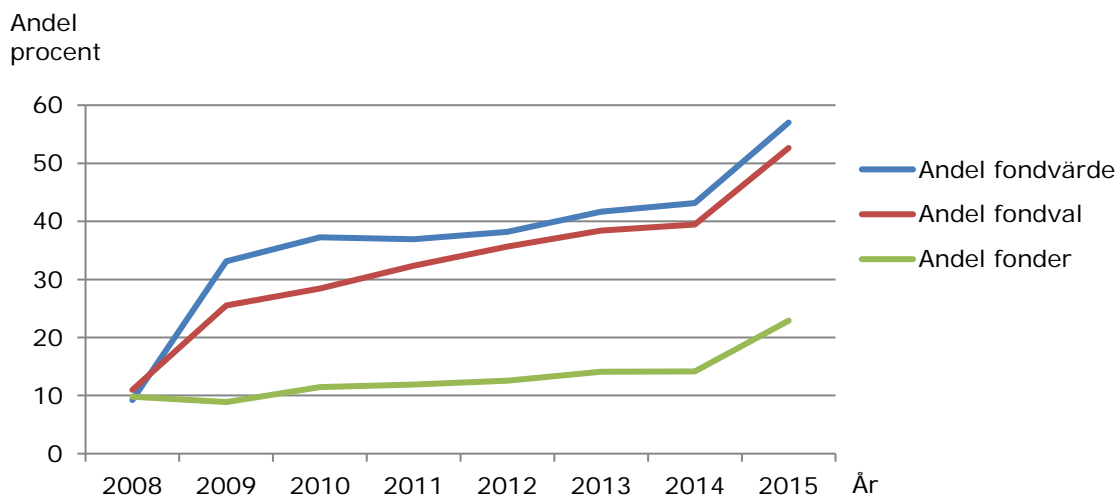
Under 2015 ökade andelen kapital inom premiepensionen som är investerat i fonder märkta med M/E. Vid utgången av 2015 var 478 miljarder kronor av totalt 839 miljarder inom fondrörelsen placerade i fonder med M/E-märkning. Kapitalt i fonder med hållbara investeringar utgjorde då 23 procent av det totala kapitalet jämfört med 14 procent året innan. En stor del av ökningen förklaras av en kraftig ökning av antalet fonder med M/E-märkning, se diagram 5.2

Vid ingången av 2015 fanns det 121 fonder med M/E-märkning och vid utgången av året fanns 191 fonder, en ökning med 57 procent. Den kraftiga ökningen av antalet M/E-fonder berodde till största delen på att några fondbolag med många fonder fick sina fonder godkända enligt Swesif:s hållbarhetsprofil. När rapporten skrivs är 26 fondbolag anslutna till hållbarhetsprofilen varav 23 fondbolag återfinns på Pensionsmyndighetens fondtorg.

Den ökande medvetenheten om tillståndet i världen kommer sannolikt att öka kravet på hållbara investeringar och ett ansvarsfullt agerande av fondförvaltarna. Fonder som inte svarar upp mot efterfrågan på en hållbar förvaltning kan antagligen räkna med svårigheter att attrahera investerare.

⁹ SWESIF, Sveriges forum för hållbara investeringar
<http://www.swesif.org/>

Diagram 5.2
Miljö/etiska fonders andel av fondvärde, fondval och fonder under åren 2008-2015

Hållbara investeringar har givit god värdeutveckling

Tabell 5.4 visar att fonder som tar miljö och/eller etisk hänsyn (M/E) och som finns på Pensionsmyndighetens fondtorg i de flesta fall presterar minst lika bra som övriga fonder. Ett genomsnitt av alla fonder visar att värdeutvecklingen över ett femårigt genomsnitt är 1,6 två procentenheter högre för M/E-märkta fonder jämfört med övriga fonder. För fondtypen aktiefonder är skillnaden i värdeutveckling 2,1 procentenheter till M/E-märkta fonders fördel. I tabellen presenteras även ett urval av några av de största fondkategorierna. I nästan alla kategorierna har M/E-märkta fonder presterat något bättre än övriga fonder i motsvarande kategori. Undantaget är fondkategorin Sverige. Där har fonder som inte är M/E-märkta presterat något bättre över fem år.

Några skäl som nämns till varför hållbara företag är mer lönsamma – eller i vart fall haft en bättre värdeutveckling av sina aktier – är att de lockar attraktiv arbetskraft, slipper dyra konflikter och skapar trygga leverantörsrelationer.

Tabell 5.4

Värdeutveckling för fonder som tar miljö och/eller etisk hänsyn vs övriga fonder, genomsnitt över 5 år, procent

Fondtyp	Fondkategori	Värdeutveckling, snitt 5 år		
		M/E-märkta fonder	Övriga fonder	Differens
Alla	Alla	7,2	5,6	1,6
Aktiefonder	Alla	8,1	6,0	2,1
Blandfonder	Alla	5,7	4,9	0,8
Generationsfonder	Alla	8,2	8,1	0,1
Räntefonder	Alla	2,8	3,8	-1,0
Aktiefonder	Sverige	9,0	10,5	-1,5
Aktiefonder	Nya marknader	-1,2	-1,7	0,5
Aktiefonder	Nordamerika och USA	16,1	14,7	1,4
Aktiefonder	Global	10,0	9,8	0,2

5.3 Pensionsspararnas aktivitet

Aktiviteten planar ut

Under 2015 har antalet fondbyten minskat marginellt jämfört med föregående år. Under året genomfördes 824 695 (832 764) fondbyten. En minskning med en procent.

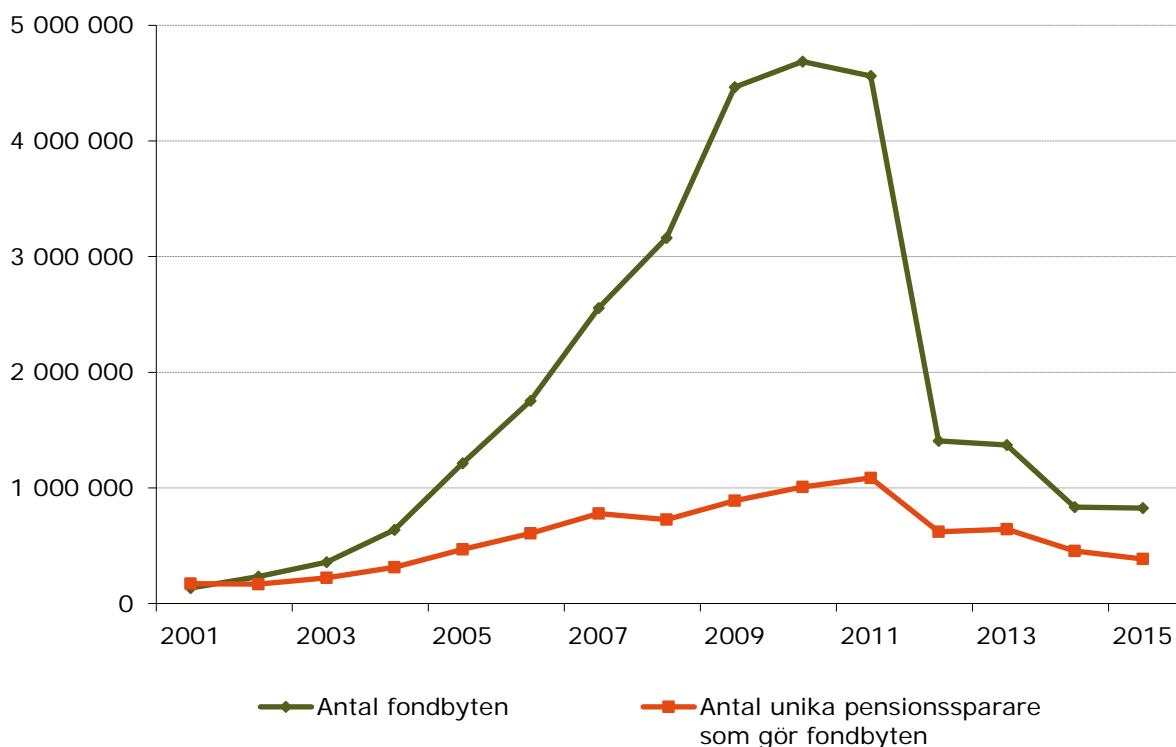
Antalet unika fondbytare har minskat från drygt 450 000 pensionssparare 2014 till knappt 385 000 under 2015. En minskning med 14 procent. Det innebär att andelen pensionssparare och pensionärer som är aktiva och byter fonder utgör ungefär 5,7 procent.

Enskilda pensionssparare är dock fortsatt mycket aktiva genom att byta fonder ofta. En handfull pensionssparare gjorde fondbyten i intervallet 60-70 fondbyten under 2015.

Diagram 5.3

Antal fondbyten, unika pensionssparare som byter fonder per år

Antal fondbyten

Fondbyten under 2015, aktiva hade något bättre värdeutveckling

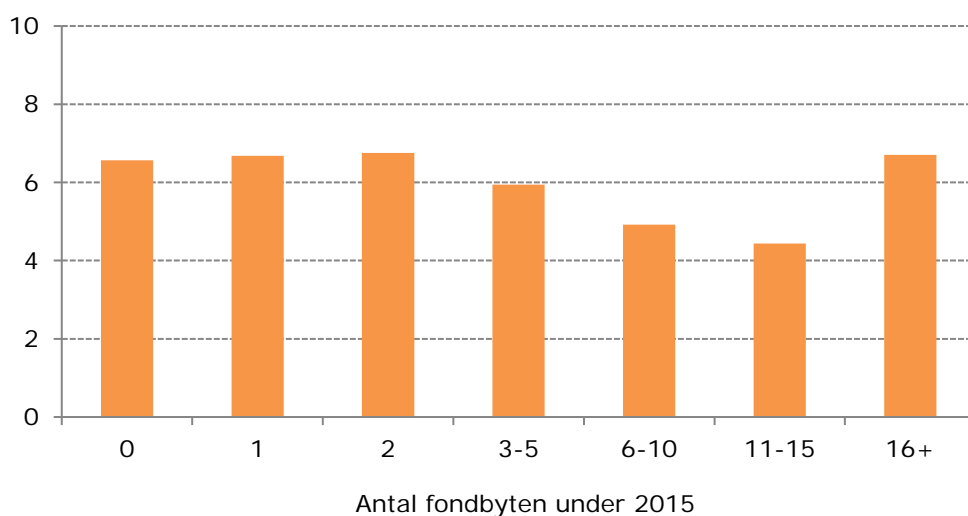
I diagram 5.4 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med egna portföljer efter antal fondbyten under 2015. För sparare som inte gjorde några fondbyten under 2015 blev värdeutvecklingen i genomsnitt 6,6 procent. För sparare som gjorde fler än 16 fondbyten eller fler blev värdeutvecklingen i genomsnitt 7,6 procent.

Skillnaden i värdeutveckling mellan de som har varit mycket aktiva gentemot de som har genomfört få eller inga fondbyten är drygt 1 procentenhet.

Diagram 5.4

Värdeutveckling under 2015 grupperat efter antal fondbyten under 2015

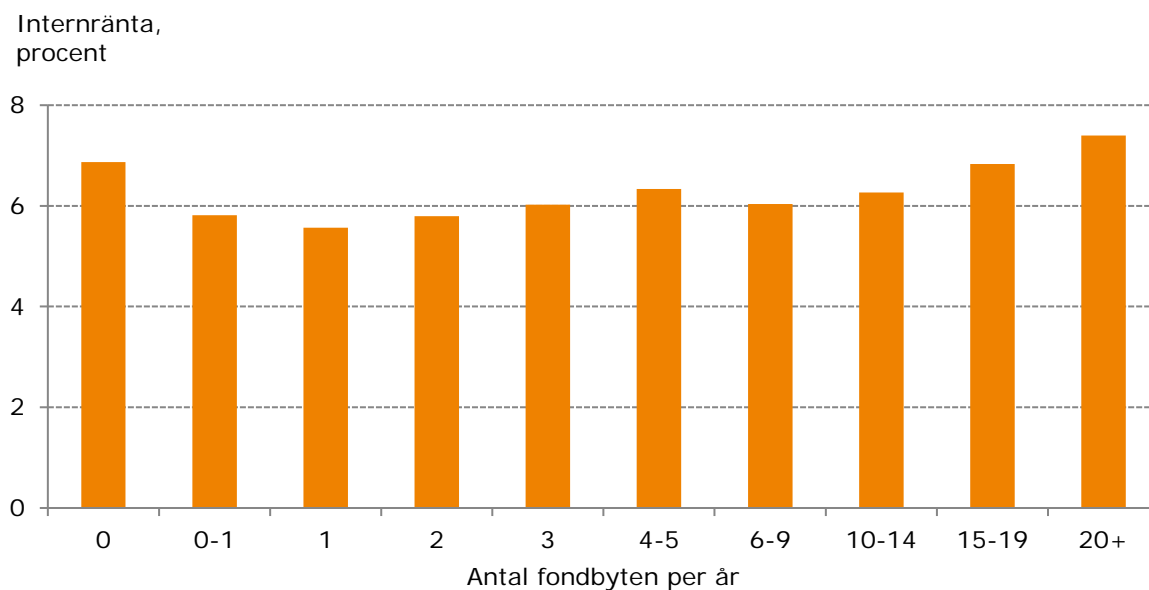
Irr, procent

Fondbyten sedan start

I diagram 5.5 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med egna portföljer efter antal fondbyten per år sedan inträdet. Diagrammet visar att sparare som har varit helt inaktiv har haft en något bättre värdeutveckling jämfört med dem som har gjort ett fåtal byte på per år. Sparare som har gjort tre eller fler byten per år har haft en något högre värdeutveckling per år. Skillnaden mellan de som har gjort ett fondbyte sedan inträdet och de som har gjort fler än 20 byten är 2,2 procentenheter.

Diagram 5.5
Värdeutveckling sedan start grupperat efter antal fondbyten per år

5.4 Avgifter och rabatter

Avgiften har stor betydelse för den framtida premiepensionen

Fondavgiftens storlek skiljer sig åt mellan fonderna. I regel har fonder med högre risknivåer också högre fondavgifter. Till exempel har aktiefonder oftast högre avgifter än räntefonder och fonder med aktiv förvaltning har som regel högre avgifter jämfört med indexfonder. Portföljavgiften är det vägda genomsnittet av de fondavgifter, efter rabatt, som fondbolagen tar ut för de fonder som ingår i pensionsspararens portfölj¹⁰.

I januari 2015 skärpte Pensionsmyndigheten reglerna kring rabattmodellen. Bakgrunden var ett ökande antal fonder med mycket höga fondavgifter. Genom omotiverat höga avgifter blev fondavgiften efter rabatt alldeles för höga för ett långsiktigt pensionssparande. Dyrast under 2014 var fonden Health Invest Value Fund med en fondavgift på 7,40 procent innan rabatt och efter 3,09 procent rabatt.

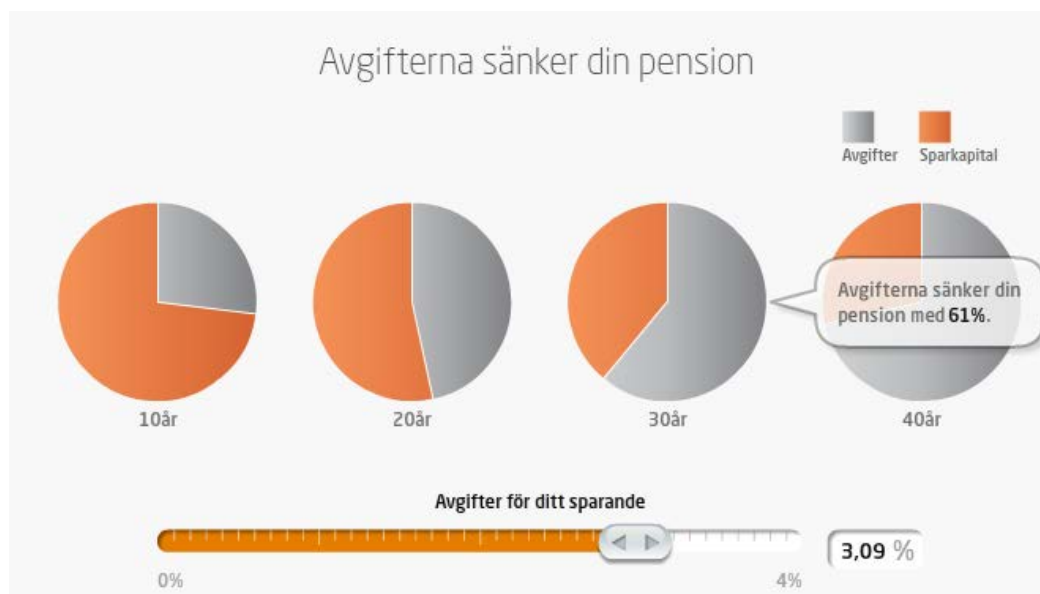
På lång sikt har avgiftsnivån stor betydelse för pensionsutfallet. En avgift på 0,5 procent reducerar pensionen på sikt med cirka 15 procent i förhållande till en avgiftsfri portfölj¹¹. En avgift på 3,09 procent skulle reducera pensionen med 61 procent under en 30-årig sparperiod. I diagram 5.5 visas konsekvensen av höga avgifter för olika sparperioder.

¹⁰ Pensionsmyndigheten har en rabattmodell för att pensionsspararna och pensionärerna ska kunna ta del av de kostnadsfördelar i kapitalförvaltningen som premiepensionssystemet genererar. Information om rabattmodellen finns i Årsredovisningen för Pensionsmyndigheten avseende år 2015.

¹¹ En investerad krona finns i pensionsspararnas portfölj i genomsnitt under 31,8 år.

Diagram 5.6

Resultat från Fondvalsguiden vid ett 30-årigt sparande, avgift 3,09 procent

Pensionsmyndighetens Fondvalsguide är ett användbart verktyg där avgiftens betydelse blir tydlig. Fondvalsguiden hittar du här: <http://www.pensionsmyndigheten.se/oversikt.html>

Rabatt på förvaltningsavgiften ger högre premiepension

Nivån på den genomsnittliga avgiften efter rabatt för hela pensionsspararkollektivet var under 2015 0,25 procent, en sänkning med 0,03 procentenheter jämfört med 2014. Utan rabatt var den genomsnittliga avgiften 0,76 procent. Avgiften för dem som har AP7 Såfa och är 55 år eller yngre är 0,12 procent. För de som är äldre än 55 år reduceras avgiften ju äldre man blir. Det hänger samman med att innehavet i AP7 Såfa förändras med stigande ålder. Vid 75 års ålder fördelar sig innehavet i 33 procent aktier och 67 procent räntor. Eftersom avgiften är lägre för räntedelen sjunker den totala avgiften och vid 75 års ålder är den 0,07 procent.

Den genomsnittliga kapitalviktade avgiften för de som har valt en egen portfölj minskade med 0,05 procentenheter till 0,31 procent. Bruttoavgiften var i genomsnitt 1,08 procent.

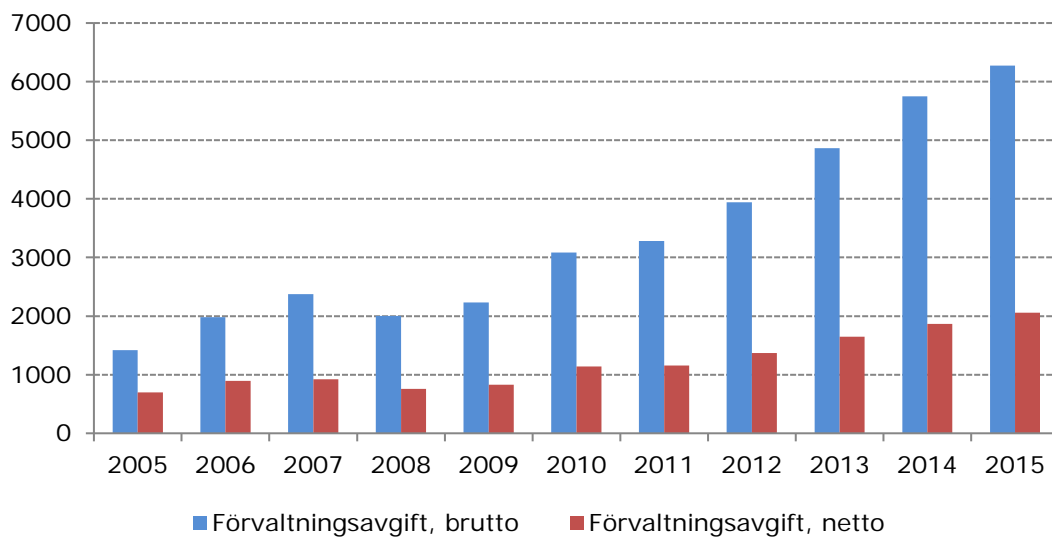
Återbetalda rabatter

Samarbetsavtalet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna stipulerar att fondförvaltarna ska lämna rabatt på förvaltningsavgiften. Diagram 5.7 visar hur förvaltningsavgiften brutto och netto har förändrats över tid. Förvaltningsavgiften dras dagligen före rabatt från fondens värde. Under 2015 drogs 6 275 miljoner kronor i förvaltningsavgift. Rabatten på förvaltningsavgift uppgår till 4 219 miljoner kronor och kommer att återföras till spararnas konton under 2016.

Under 2015 återfördes rabatterna från 2014 till spararnas konton, totalt 3 883 miljoner kronor.

Diagram 5.7
Förvaltningsavgifter brutto och netto efter rabatt

Miljoner kronor

Pensionsprognos

Avsnittet Pensionspararna avslutas med att göra pensionsprognoser¹² för några olika årskullar dels vid 65 års ålder och vid den alternativa pensionsåldern. Alternativ pensionsålder beskriver hur mycket längre vi behöver arbeta på grund av ökande medellivslängd, om vi vill ha lika stor pension, mätt som andel av slutlönen, jämfört med pensionen vid en oförändrad medellivslängd.

Underlag för prognoserna är pensionsrätterna som tjänades in under 2014. Pensionsrätterna har därefter räknats om till 2015 års lönenivå genom att multiplicera med inkomstindex för 2015. Prognoserna är beräknade för en person som antas börja arbeta vid 23 års ålder och pensionerna är uttryckta i 2015 års lönenivå. Lönerna antas växa reellt med 1,8 procent per år och för premiepensionen och tjänstepensionen antas en årlig real värdeutveckling på 3,5 procent. Tjänstepensionen är beräknad med tjänstepensionsavtalet SAF-LO som grund.

Man kan notera en stor skillnad i premiepension mellan årskull 1955 och t.ex. årskull 1980. Båda årskullarna är fullt ut med i det nya pensionssystemet vilket innebär att båda årskullarna har haft fullt avsättning till premiepensionen. Skillnaden är att det nya pensionssystemet infördes när årskull 1955 redan hade arbetat halva livet. Intjänandet till premiepensionen är därför bara ungefär 20 år. Årskull 1980 däremot kommer att tjäna in till premiepensionen under hela arbetslivet.

De yngsta årskullarna har relativt låg pension och det beror på att beräkningen är gjord på genomsnittliga pensionsrätter för 2014. Många i 25-årsåldern har inte etablerat sig fullt ut i arbetslivet. De kanske arbetar samtidigt som de studerar eller har tillfälliga jobb. Genomsnittsinkomsten stiger fram till ungefär 45 års ålder vilket framgår av pensionsrätterna i diagram 2.1.

I tabellerna 5.5 och 5.6 anges också kompensationsgraden vid 65 respektive alternativ pensionsålder. Kompensationsgrad anger i vilken grad slutlönen kompenseras genom pension. Kompensationsgraden är pension dividerad med slutlön.

¹² Prognoser beräknade med Pensionsmyndighetens typfallsmodell

Premiepensionen – Pensionspararna och pensionärerna 2015

Tabell 5.5

Pensionsprognos vid *65 års ålder* för några olika årskullar, pension uttryckt i 2015 års lönenivå, kronor, kompensationsgrad i procent

Årskull	Slutlön	Total pension	Inkomst-pension	Premie-pension	Tjänste-pension	Kompensationsgrad vid alternativ pensionsålder
1955	325 500	174 300	130 300	17 400	26 600	54
1960	333 100	185 000	128 100	22 100	34 800	56
1965	342 900	196 800	126 600	26 900	43 200	57
1970	345 000	204 300	122 700	31 600	50 000	59
1975	340 400	206 500	116 900	32 900	56 700	61
1980	323 200	197 600	109 100	30 200	58 300	61
1985	287 400	169 600	95 900	25 800	48 000	59
1990	208 000	119 400	68 300	17 700	33 300	57

Tabell 5.6

Pensionsprognos vid *alternativ pensionsålder* för några olika årskullar, pension uttryckt i 2015 års lönenivå, kronor, kompensationsgrad i procent

Årskull	Slutlön	Total pension	Inkomst-pension	Premie-pension	Tjänste-pension	Kompensationsgrad vid alternativ pensionsålder
1955	325 500	201 900	150 600	20 500	30 700	62
1960	333 100	218 300	152 000	26 000	40 300	66
1965	342 900	236 300	154 400	31 700	50 200	69
1970	345 000	251 100	152 100	38 900	60 000	73
1975	340 400	258 100	148 400	41 000	68 600	76
1980	323 200	250 200	141 200	38 000	71 000	77
1985	287 400	218 800	123 900	34 400	60 500	76
1990	208 000	155 700	89 400	23 900	42 400	75

Alternativ pensionsålder

Den alternativa pensionsåldern för varje årskull beskriver hur mycket längre vi behöver arbeta om vi vill ha lika stor pension, mätt som andel av slutlönen, som vi hade fått om livslängden i Sverige inte hade ökat alls.

Den alternativa pensionsåldern är ett sätt att beskriva den ökade livslängdens effekt på pensionerna.

Pensionärerna

Avsnitten 6 - 9 beskriver pensionärer. Pensionär är alla som har ansökt om pension och som har angett en uttagsnivå större än noll. Personer som har angett uttagsnivå noll betraktas som pensionssparare enligt definitionen i avsnitt 3.

6 Behållning och fördelning av kapitalet

I det här avsnittet visas den genomsnittliga behållningen på pensionärernas konton och hur kapitalet är fördelat mellan fondförsäkring och traditionell försäkring.

Flest pensionärer inom fondförsäkring

De flesta pensionärer väljer fondförsäkring i samband med att de går i pension. Totalt är det 1 053 581 pensionärer med fondförsäkring vilket motsvarar 80 procent av alla pensionärer. Andelen som väljer fondförsäkring har varit tämligen stabil över tid. Traditionell försäkring uppfattas som en mer stabil försäkringsform och det är också vanligare att man väljer efterlevandeskydd inom traditionell försäkring.

I tabell 6.1 finns en sammställning över de olika försäkringsformerna.

Tabell 6.1

Pensionärers fördelning på olika försäkringsformer, antal och andel i procent

Försäkringsform	Antal	Andel
Fondförsäkring utan efterlevandeskydd	876 802	67
Fondförsäkring med efterlevandeskydd	176 779	13
Total, fondförsäkring	1 053 581	80
Traditionell försäkring utan efterlevandeskydd	203 753	16
Traditionell försäkring med efterlevandeskydd	56 428	4
Total, traditionell försäkring	260 181	20
Total, pensionärer	1 313 762	100

6.1 Pensionärernas behållning

1 313 762 pensionärer och 85,3 miljarder kronor i pensionskapital

Vid slutet av 2015 fanns det 1 313 762 pensionärer i premiepensionssystemet och det samlade pensionskapitalet uppgick till 85,3 (80,2) miljarder kronor.

76 900 kronor i genomsnittlig kontobehållning

Den genomsnittliga behållningen på pensionärernas premiepensionskonto har ökat med 17 procent under 2015 och uppgick i slutet av året till 76 900 (65 900) kronor. Det högre värdet på kontona beror på att yngre pensionärer med ett större kapital har tillkommit under året och att det har varit en positiv värdeutveckling både i traditionell försäkring och i fondförsäkring.

Pensionärer med efterlevandeskydd har i genomsnitt 91 200 kronor på kontot vilket är 15 000 kronor mer jämfört med pensionärer utan efterlevandeskydd.

Tabell 6.2

Genomsnittlig behållning på pensionärernas konton vid utgången av 2015, kronor

	Samtliga	Fondförsäkring, egen portfölj	Fondförsäkring, AP7 Såfa	Traditionell försäkring
Alla	76 900	86 500	58 500	75 300
Kvinnor	84 800	95 100	65 100	82 700
Män	69 100	77 800	52 100	68 400

Yngre pensionärer har högre kontobehållning än de äldre

Diagram 6.1 visar att den genomsnittliga behållningen är högre för yngre pensionärer jämfört med äldre pensionärer. Den främsta förklaringen till denna skillnad är att pensionärer omfattas av det nya pensionssystemet i olika omfattning och att det därmed har avsatts olika mycket till premiepensionen. För pensionärer födda 1938 har det avsatts 0,5 procent av pensionsunderlaget medan motsvarande andel för de som är födda 1946 är 1,5 procent. Personer födda 1954 eller senare ingår helt i det nya pensionssystemet och för dem avsätts 2,5 procent av pensionsunderlaget till premiepension. Antalet år med intjänande är dessutom fler för de yngre pensionärerna.

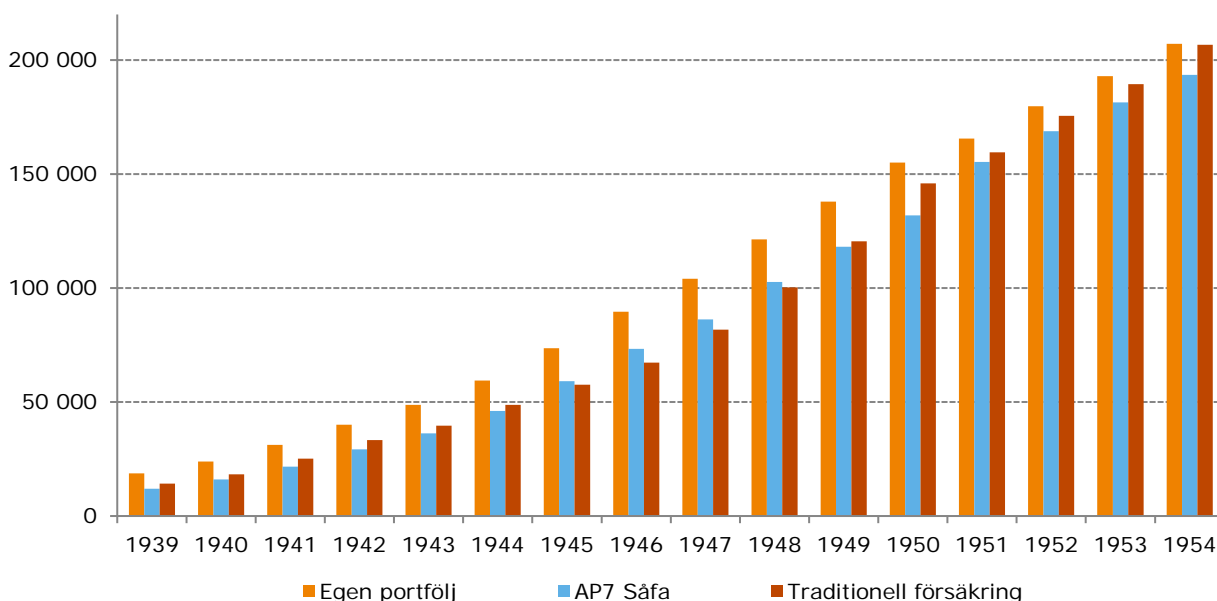
En annan förklaring till att yngre pensionärer har högre kontobehållning, är att de äldre har fått utbetalningar från sina pensionskonton i större utsträckning än de yngre. I sammanhanget kan det också nämnas att kontobehållningen påverkas av vid vilken ålder pensionsuttaget påbörjas. Den som ansöker om pension vid 61 får av förklarliga skäl mindre kvar på sitt konto jämfört med den som påbörjar sitt pensionsuttag vid 67 års ålder, givet storleken på pensionsuttaget.

Av diagram 6.1 framgår även att pensionärer med fondförsäkring och egen portfölj genomgående har högre behållning på sina konton.

Diagram 6.1

Genomsnittlig behållning på kontot för pensionärer med egen portfölj, AP7 Såfa respektive traditionell försäkring efter födelseår vid utgången av 2015

Kronor

Anmärkning: Pensionärer födda 1950 fyllde 65 år under 2015. De som är födda senare tar alltså ut pension för 65 års ålder.

Premiepensionen – Pensionspararna och pensionärerna 2015

Utvecklingen av premiepensionskontots saldo för pensionärer med fondförsäkring beror på de pensionsrätter som eventuellt fortfarande betalats in från arbetsinkomster, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på pensionärens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, fondavgiften, rabatten på fondavgiften samt arvsvinster. Värdeutvecklingen redovisas i form av kapitalviktad avkastning, dvs. internränta. Internräntan kan jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på premiepensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto. En närmare beskrivning av måttet för värdeutveckling finns i bilaga 2.

7 Värdeutveckling för pensionärerna år 2015

Följande avsnitt om värdeutveckling består av två delar. Den första delen beskriver värdeutvecklingen för pensionärerna under år 2015, medan den andra delen visar värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av 2015.

Utvecklingen av premiepensionskontots saldo för pensionärer med fondförsäkring beror på de pensionsrätter som eventuellt fortfarande betalats in från arbetsinkomster, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på pensionärens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, fondavgiften, rabatten på fondavgiften samt arvsvinster. Värdeutvecklingen redovisas i form av kapitalviktad avkastning, dvs. internränta. Internräntan kan jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på premiepensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto. En närmare beskrivning av måttet för värdeutveckling finns i bilaga 2.

Avkastningen för den traditionella försäkringen räknas även ut i form av en återbäringsränta. Denna ränta kan förändras vid varje månadskifte beroende på hur väl placeringarna i försäkringen utvecklas. Pensionärerna är dock garanterade ett lägsta pensionsbelopp.

7.1 Värdeutvecklingen för pensionärerna under 2015

Plus 7,0 procent i fondförsäkring

Uppgången på de finansiella aktiemarknaderna under 2015 fick en positiv påverkan på värdeutvecklingen av fondförsäkringen för pensionärerna. Under 2015 var den genomsnittliga värdeutvecklingen 7,0 (17,3) procent, se tabell 7.1. Värdeförändringen på pensionsmedlen i eget valda portföljer var i genomsnitt högre, 8,0 procent jämfört med pensionsmedel placerade i AP7 Såfa, 4,9 procent.

Plus 13,7 procent i traditionell försäkring

Tabell 7.1 visar att de som hade traditionell försäkring under 2015 hade en högre värdeutveckling jämfört med fondförsäkring. Den höga värdeutvecklingen hänger samman med den höga återbäringsräntan under 2015 .

För pensionärer med traditionell försäkring var den genomsnittliga återbäringsräntan 12,7 (6,8) procent under 2015. Högst var räntan under perioden mars-oktober då den nådde 15 procent. Vid årsskiftet var återbäringsräntan 4,0 procent.

Värdeutvecklingen på tillgångarna i traditionell försäkring plus-0,54 procent

Avkastningen på tillgångarna i den traditionella försäkringen blev under året -0,54 (22,7) procent och hamnade därmed drygt en procentenhet lägre än jämförelseindex på 0,69. Skillnaden blev 1,23 procentenheter. Det var framförallt resultatet i långa räntor som drog ner resultatet. Resultatet i Kammarkollegiets långräntekonsortium blev -3,85 procent medan resultatet i den globala aktieportföljen blev 3,94 procent. Värdet på de totala tillgångarna i den traditionella försäkringen uppgick till knappt 21 miljarder kronor vid utgången av 2015.

Tabell 7.1
Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) under 2015, procent

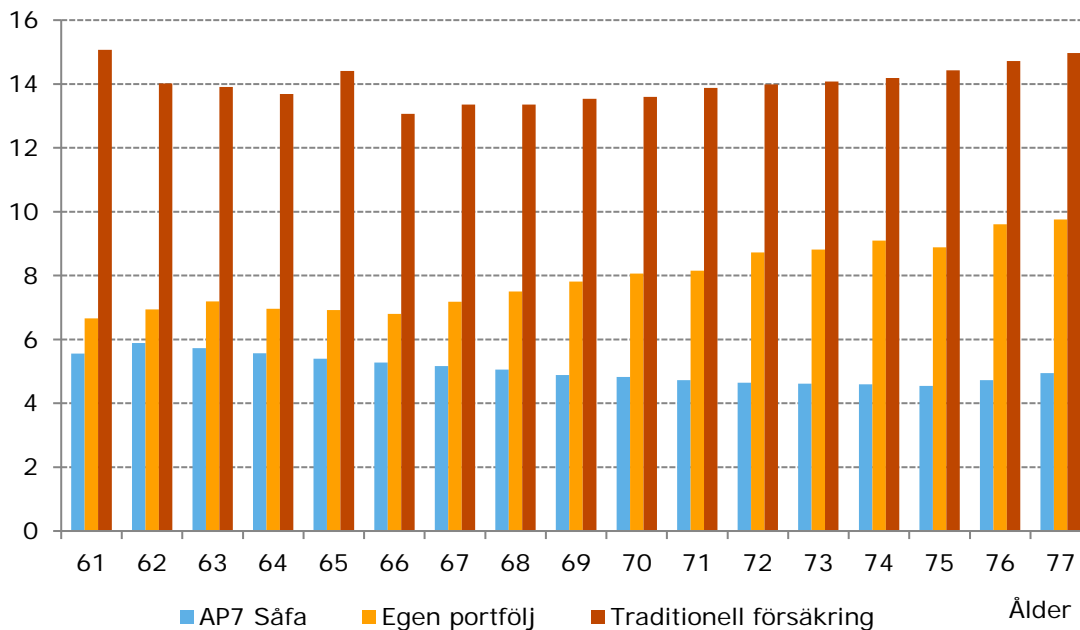
	Samtliga	Fond- försäkring	Egen portfölj	AP7 Såfa	Traditionell försäkring
Alla	8,3	7,0	8,0	4,9	13,7
Kvinnor	8,3	6,8	8,2	4,9	13,7
Män	8,3	7,1	7,8	4,9	13,8

Värdeutvecklingen beroende på ålder

I diagram 7.1 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter ålder. Av diagrammet framgår det att värdeutvecklingen har varit bäst för pensionärer med traditionell försäkring under 2014. För pensionärer med egen portfölj stiger värdeutvecklingen med stigande ålder. Det är en konsekvens av den högre aktieandelen som vi så bland äldre i diagram 5.1. För pensionärer med AP7 Såfa är värdeutvecklingen den omvända. Här sjunker värdeutvecklingen med stigande ålder och det bero på den generationsprofil som AP7 Såfa är inbyggd i förvaltningen. Andelen aktier sjunker med stigande ålder och i motsvarande grad stiger räntedelen.

Diagram 7.1
Genomsnittlig värdeutveckling under 2015, internränta

Internränta,
procent

7.2 Värdeutveckling sedan start för pensionärerna

Plus 5,8 procent i värdeutveckling i fondförsäkring sedan start

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen av pensionsmedlen placerade i fondförsäkring var 5,8 procent¹³. Motsvarande siffra för 2014 var 5,7 procent.

Under 2015 har det skett en utjämning i värdeutveckling mellan pensionärer med egen portfölj och pensionärer med AP7 Såfa. För pensionärer med egen portfölj har årliga genomsnittliga värdeutvecklingen ökat med 0,1 procent medan värdeutvecklingen för pensionärer med AP7 Såfa är oförändrad 5,8 procent, se tabell 7.2

Plus 4,5 procent i värdeutveckling i traditionell försäkring sedan start

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen (internräntan) för pensionärer med traditionell försäkring har sedan start varit 4,5 procent. Värdeutvecklingen i fondförsäkring är därmed något högre jämfört med traditionell försäkring se tabell 7.2. Skälet till den högre värdeutvecklingen i fondförsäkring sedan start är den goda värdeutvecklingen i fondförsäkringen under de senaste åren.

Tabell 7.2

Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) per år under perioden 1995–2015 för pensionärer med egen vald portfölj, AP7 Såfa eller traditionell försäkring, procent

	Samtliga	Fond- försäkring	Egen portfölj	AP7 Såfa	Traditionell försäkring
Alla	5,7	5,8	5,8	5,8	5,2
Kvinnor	5,8	5,9	5,8	5,8	5,2
Män	5,7	5,8	5,9	5,9	5,2

¹³ De som är pensionärer 2014 var pensionssparare 1995.

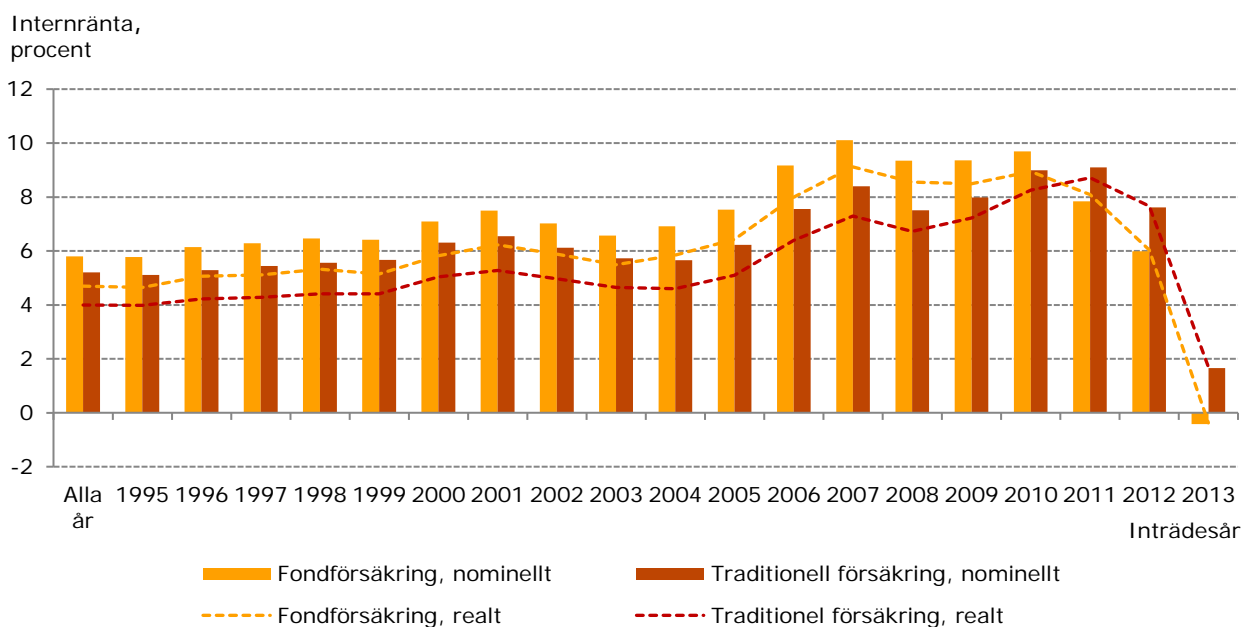
Värdeutvecklingen beroende på inträdesår

I diagram 7.2 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter inträdesår. Det framgår att värdeutvecklingen har varit positiv, både för dem med fondförsäkring och för dem med traditionell försäkring. Enda undantaget är pensionärer i fondförsäkring med inträdesår 2013. I genomsnitt har de haft en årlig värdeutveckling på -0,4 procent. Bäst har det gått för pensionärer som kom in i systemet under perioden 2006 – 2011. Nominellt har de haft en genomsnittlig värdeutveckling på runt nio procent.

De två staplarna längst till vänster i diagram 7.2 visar värdeutvecklingen för alla inträdesår. I genomsnitt har värdeutvecklingen varit bäst för dem som har haft sina pensionsmedel placerade i fondförsäkring. För dem har den årliga värdeutvecklingen varit 5,8 procent medan pensionärer med traditionell försäkring har haft en årlig värdeutveckling på 5,2 procent.

Diagram 7.2

Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) per år för pensionärer med fondförsäkring respektive traditionell försäkring efter inträdesår, nominellt och reall

8 Pensionärernas aktivitet

I följande avsnitt beskrivs pensionärernas aktivitet med avseende på portföljval vid inträdet och antal fondbyten.

8.1 Andel med egen portfölj respektive AP7 Såfa

54 procent av pensionärerna har egen vald portfölj

I slutet av 2015 hade 53 procent av pensionärerna sina pensionsmedel placerade i egen portfölj medan 26 procent hade pengarna placerade i AP7 Såfa. 20 procent hade valt traditionell försäkring. Fördelningen av pensionärer mellan fondförsäkring och traditionell försäkring har varit tämligen stabil över tid. Andel med fondförsäkring har legat runt 80 procent.

8.2 Antal fondbyten efter inträdesåret

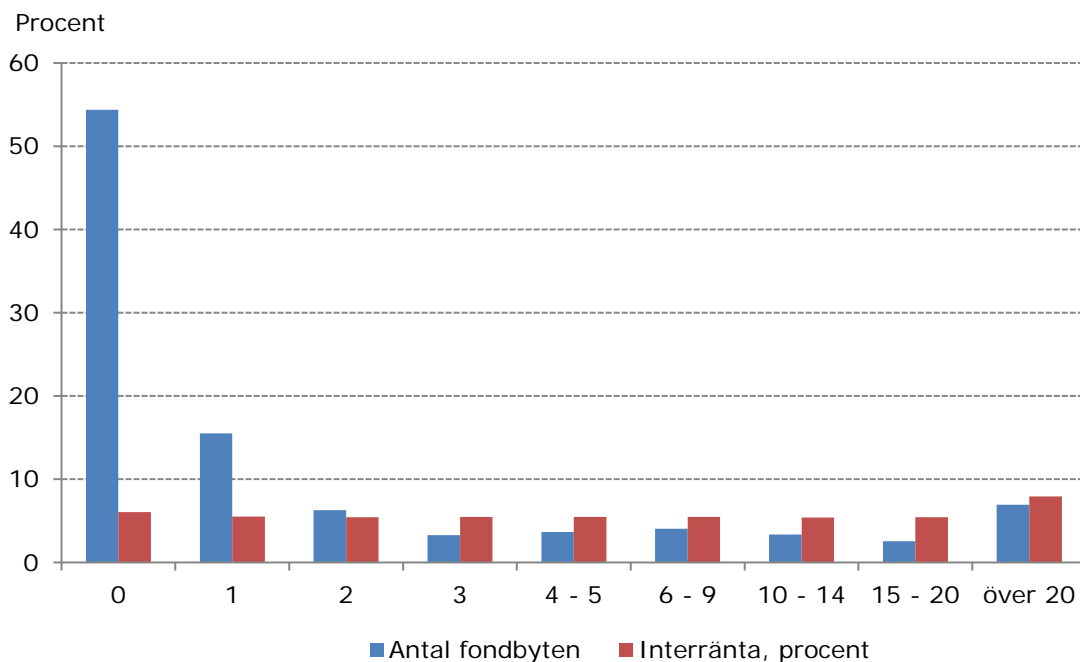
Låg aktivitet bland pensionärer med egen portfölj

Av de pensionärer som valde att placera sina pensionsmedel i en egen portfölj vid inträdet i premiepensionssystemet hade 54 procent inte gjort något fondbyte, se diagram 8.1. 16 procent hade gjort ett fondbyte sedan inträdet. De mest aktiva pensionärerna med fler än 10 fondbyten sedan inträdet utgjorde drygt 11 procent. Totalt är det drygt 700 000 pensionärer som förvaltar en egen portfölj.

Värdeutveckling mätt som internränta är tämligen lika, oberoende av aktivitet i form av fondbyten. Värdeutveckling ligger runt 5,5 procent för de flesta intervall. Den mest aktiva gruppen med över 20 fondbyten avviker dock något. För den gruppen har värdeutvecklingen varit 7,9 procent.

Diagram 8.1

Andel pensionärer med egen portfölj och internränta efter antal gjorda fondbyten sedan inträdet och fram till slutet av 2015

9 Pensionsuttagen

I det följande avsnittet redovisas uttag av premiepension. Premiepension kan tidigast tas ut från 61 års ålder, däremot finns det ingen övre åldersgräns för när uttagen senast måste påbörjas. Pensionären kan välja att ta ut enbart premiepension eller kombinera den med uttag av inkomstpensionen.

Nästan alla tar ut hela det årliga pensionsbeloppet

Den som vill ta ut sin premiepension kan välja mellan de fyra uttagsnivåerna 25, 50, 75 respektive 100 procent. Pensionären kan ändra uttagsnivån och även avbryta uttagen. De flesta, drygt 97 procent av pensionärerna tar ut hela pensionen, se tabell 9.1. I rapporten definieras en pensionär som en individ som tar ut pension med en fastställd uttagsnivå över 0 procent. Om uttagsnivån är noll är individen enligt definitionen pensionssparare.

Den som väljer att ta ut premiepensionen kan samtidigt fortsätta förvärvsarbete och tjäna in nya pensionsrätter.

Tabell 9.1

Andel pensionärer efter uttagsnivå, månatligt uttag av premiepension samt kapital i premiepensionen vid utgången av 2015

Uttagsnivå, procent	Pensionärer, andel i procent	Månatlig utbetalning, kronor	Kapital, kronor
25	0,9	210	180 573
50	0,4	357	147 521
75	0,1	513	139 250
100	98,6	408	75 602

410 kronor i månaden i genomsnittlig premiepension

Beloppen som tas ut i premiepension är än så länge blygsamma och det beror på att det nya pensionssystemet inte har fasats in fullt ut. I genomsnitt får en pensionär 4 920 kronor per år i premiepension vilket motsvarar 410 kronor i månaden. Pensionärer med fondförsäkring hade i genomsnitt 5 procent högre pension jämfört med pensionärer med traditionell försäkring. Uttryckt i kronor fick pensionärer med fondförsäkring i genomsnitt 20 kronor mer i månaden, 410 kronor jämfört med 390 kronor i månadsutbetalning. Den högsta pensionsutbetalningen av premiepension under 2015 var 5 242 kronor i månaden.

65-åriga pensionärer

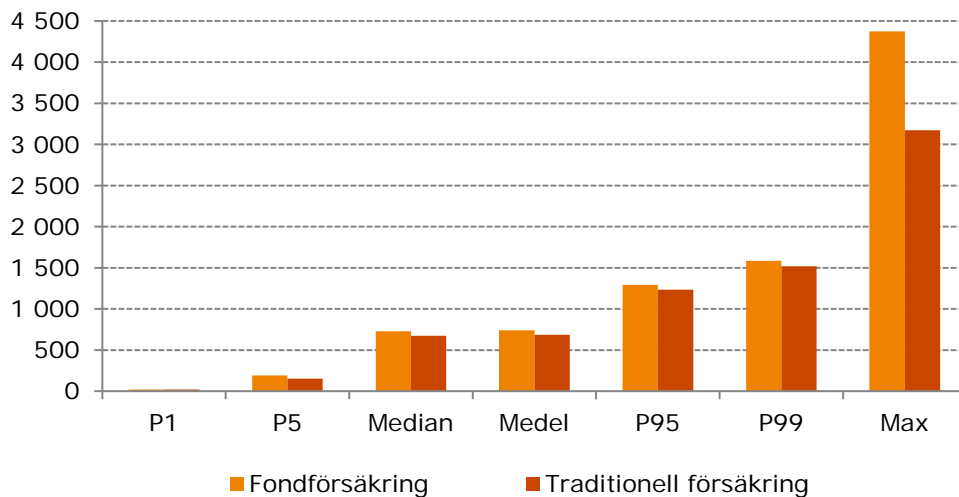
I diagram 9.1 visas månatliga pensionsutbetalningar i premiepensionen med några vanliga statistiska mått för pensionärer födda 1950. Det är den yngsta åldergruppen av pensionärer där de flesta inom sin egen åldergrupp har börjat ta ut pension. Genomsnittlig pensionsutbetalning för en pensionär som är född 1950 är 740 kronor i månaden för en pensionär med fondförsäkring och 690 kronor för en pensionär med traditionell försäkring.

Högsta pensionsutbetalningen är 4 374 kronor i månaden för en pensionär med fondförsäkring.

Diagram 9.1

Månatliga pensionsutbetalningar i premiepensionen för 1:a, 5:e, 95:e, 99:e percentilen, median, medel och max, födelseår 1950

Kronor

Anmärkning: I diagram 9.1 syns inga staplar för 1:a percentilen. Orsaken är att beloppen är för små för att synas i förhållande till den maximala utbetalningen på 4 374 kronor.

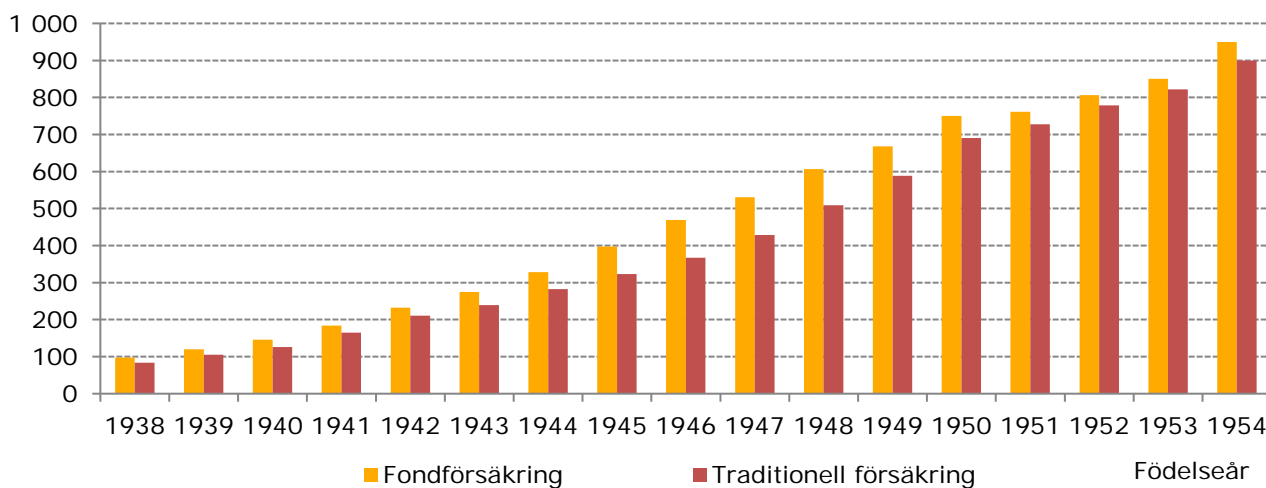
I diagram 9.2 visas den månatliga utbetalningen av premiepension för de som tar ut det årliga beloppet vid uttagsnivå 100 procent. Det framgår att yngre pensionärer får högre genomsnittlig pension utbetald och det gäller både för pensionärer med fondförsäkring och för pensionärer med traditionell försäkring. För pensionärer som är födda 1950 dvs. pensionärer som fyllde 65 år under 2015 skiljer det 60 kronor i månatlig utbetald pension mellan fondförsäkring och traditionell försäkring..

Skillnaden i pension mellan födelseåren beror i först hand på infasningen av pensionssystemet. Infasningen berör alla med födelseår mellan 1938 och 1953. Personer födda 1938 har 4/20-delar i det nya pensionssystemet medan personer födda 1953 har 19/20-delar i det nya pensionssystemet. Pensionssparare som är födda 1954 och som går i pension under 2015 är den första årskull som har hela sin pension i det nya pensionssystemet. Det gäller både inkomstpensionen och premiepensionen.

Diagram 9.2

Månatlig utbetald premiepension 2015 för pensionärer med uttagsnivå 100 procent, genomsnittliga belopp

Månadsutbetalning,
kronor

9.2 SL-pensionärer?

Personer bosatta i Stockholm och som tar ut pension innan 65 års ålder benämns ibland SL-pensionärer. Benämningen SL-pensionärer kommer sig av att dessa personer antas vilja ta del av rabatten som lokaltrafiken i Stockholm erbjuder pensionärer. De väljer då att ta ut premiepension som är en liten del av den allmänna pensionen.

Tabell 9.2 visar att pensionärerna i Stockholm är överrepresenterade bland pensionärer i åldrarna 61–64 år som tar ut 25 procent av premiepensionen. Av dessa tar 5,7 procent ut pensions jämfört med 1,5 procent för hela riket. I hela landet fanns det vid årsskiftet 6 400 pensionärer med uttagsnivå 25 procent varav 4 900 bodde i Stockholms län.

Andel pensionärer som tar ut pension innan 65 år ålder är högst i Dalarnas län, 23,8 procent. Lägst andel pensionärer som tar ut pension innan 65 år bosatta i Västra Götalands län, 17,1 procent. Genomsnitt för hela riket var 19,8 procent. Det innebär en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med 2014.

Tabell 9.2

Uttagsnivåer 25 och 100 procent, andel pensionärer i åldern 61 – 64 år

Län	Uttag 25 %	Uttag 100 %	Andel pensionärer
Stockholm	5,7	15,0	21,7
Gotland	1,2	20,6	22,9
Uppsala	0,8	17,4	19,3
Dalarna	0,7	23,8	26,1
Västernorrland	0,6	17,2	18,9
Jämtland	0,6	16,5	18,1
Södermanland	0,6	17,4	18,9
Västmanland	0,6	17,7	19,3
Gävleborg	0,5	20,6	22,4
Blekinge	0,5	19,3	21,0
Västerbotten	0,5	16,4	17,9
Kalmar	0,5	19,7	21,3
Halland	0,4	21,1	22,8
Norrbottn	0,4	17,8	19,4
Värmland	0,4	16,2	17,7
Kronoberg	0,4	18,2	19,7
Skåne	0,4	18,6	20,1
Örebro	0,3	17,0	18,2
Jönköping	0,3	17,8	19,2
Västra Götaland	0,3	15,8	17,1
Östergötland	0,3	16,5	17,7
Riket	1,5	17,3	19,8

Bilaga 1 Beskrivning av data

Beskrivning av data

Denna rapport baseras på data som genererats från Pensionsmyndighetens databaser Pluto och FIDB. Pluto innehåller individspecifik information om pensionsspararnas och pensionärernas pensionsrätter samt premiepensionsportfölj, inklusive de transaktioner och den handel som sker med fonder. FIDB består enbart av information om de fonder som ingår i premiepensionssystemet, exempelvis standardavvikelse för avkastning (risk), förvaltningsavgift, fondens namn och typ.

Beskrivningen av pensionsspararna och pensionärerna grundas i huvudsak på data från hela populationen i premiepensionssystemet.

Undantagna är avsnitten 4.1 och 6.1 som handlar om värdeutvecklingen under 2015 för pensionssparare respektive pensionärer. I dessa avsnitt utgör dataunderlaget ett slumpmässigt urval. Urvalet består av alla individer som ingår i premiepensionssystemet under 2015 och är födda den 10:e varje månad. Urvalet utgör drygt tre procent av den population som omfattas av premiepensionssystemet 2015. Pensionssparare och pensionärer som avlider under året ingår inte i rapporten. Urvalet består av 230 000 individer, fördelat på 180 000 pensionssparare och 40 000 pensionärer.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december år 2015 som presenteras. Synonymer för denna tidpunkt är ”vid utgången av 2015” och ”i slutet av 2015”. De siffror som anges inom parentes avser motsvarande uppgifter för 2014.

Bilaga 2 Avkastningsmått

Avkastningsmått för fondförsäkringen

De premiepensionsmedel som avsätts för pensionsspararen varje månad förvaltas tillfälligt av Pensionsmyndigheten fram till dess att pensionsmedlen placeras på spararens premiepensionskonto. Denna placering sker en gång per år och då fördelas medlen efter den senast valda fördelningen av fonder i premiepensionsportföljen. Avkastningen på pensionsmedlen beror inledningsvis på utfallet av den tillfälliga förvaltningen men på sikt är det avkastningen i fondförsäkringen som har den avgörande betydelsen. De avgifter som betalas till Pensionsmyndigheten och fondförvaltare samt den rabatt som ges på förvaltningsavgiften påverkar också avkastningen.

När det sker ett kapitalflöde på premiepensionskontot är det inte tillräckligt att jämföra ett ingående och utgående portföljvärde för att mäta avkastningen. Det beror på att det utgående portföljvärdet inte bara påverkas av marknadsvärdering utan även av fortsatta in- och utbetalningar. För att ge en korrekt beskrivning av hur avkastningen på premiepensionsplaceringen har utvecklats under flera perioder behöver avkastningen vägas samman på något sätt. De allmänt vedertagna mått som används i rapporten är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Den tidsviktade avkastningen mäter hur avkastningen har utvecklats för fonden medan den kapitalviktade avkastningen visar avkastningen för pensionsspararen. Nedan följer en förenklad beskrivning av de två måtten.

En mer utförligare beskrivning av de olika måtten finns i handboken ”Det allmänna pensionssystemets värdutveckling”.

<http://www.pensionsmyndigheten.se/FondManadsstatistik.html>

Tidsviktad avkastning

För att mäta avkastningen för en fond används tidsviktad avkastning. Måttet rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga hurvida det har kommit in nya pensionsrätter eller att det har betalats ut avgifter inverkar inte på den framräknade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod.

När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvation (1) beskriver den tidsvägda avkastningen:

$$R_t = \left(\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1 \quad (1)$$

där

R_t	Värdeutveckling
t	Antalet dagar sedan starttidpunkt
T	Sluttidpunkt
MV_t	Marknadsvärdet vid tidpunkten t
C_t	Transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning.

I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Exempel:

$T = 2014-01-01$

$t = 2014-12-31$

$MV_t = 100$ kr

$C_t = 10$ kr

$MV_{t+1} = 121$

$$R_t = 121 \frac{121}{(100+10)} \text{ ger att } R_t = 1,10$$

Värdeutvecklingen för fonden har alltså varit 10 procent under 2014.

Kapitalviktad avkastning

När värdeutvecklingen på pensionsspararens premiepension mäts används kapitalviktad avkastning, det vill säga en internränta tas fram. Internräntan kan i detta fall jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på pensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto.

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på premiepensionskontot genom att väga samman avkastningen med det pensionsbelopp som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kapitalflöden som påverkar den kapitalviktade avkastningen är inbetalade pensionsrätter, räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften, arvsvinster samt pensionsutbetalningar.

Notera att pensionssparare som valt samma fond men haft olika kapitalflöden på sina konton, t ex i form av pensionsavsättningar, kommer att uppvisa olika kapitalviktad avkastning fast de har placerat sitt kapital i samma fond. Den kapitalvägda avkastningen kan därför inte användas för att jämföra sparare som investerat i samma fond.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde, precis motsvarar portföljens ingående värde. Ekvation (2) beskriver den kapitalviktade avkastningen.

För att beräkna internräntan krävs kännedom om (1) utgående portföljvärde (marknadsvärde), (2) alla kassaflöden till och från portföljen, samt (3) tidpunkten för dessa kassaflöden.

Internräntan r i årstakt är den ränta som uppfyller följande relation:

$$\sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0 \quad (2)$$

- r Internräntan under perioden uttryckt i årstakt
- t Antalet dagar sedan starttidpunkten
- C_t Transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t
- C_T Slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

där

Internräntan kan sägas ta fram den ”bankkontoränta” som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.